

FICȚIUNEA

nr. 112 ● ianuarie 2025

Revistă de cultură

Emanuel
Pârvu a primit
un clopoțel
fermecat și
poate chema
cu el zânele
și alte ființe
vrăjite.

Zenob

Scanează codul QR
pentru a citi integral
articolele

Director: Șerban Pavlu

De te fabula narratur

Petre Gheorghe Bârlea

Am devenit conștient de conceptul exprimat prin „levantinism” pe cale livrescă, desigur. Nu foarte conștient, căci – crescut în zona încă dominată de spiritualitatea chezaro-crăiască – lumea înfățișată în cărțile abundent colorate despre năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea sau în cele de înțelepciune populară, nu mai puțin veselă, semnate de Anton Pann, îmi părea destul de îndepărtată în spațiu și timp. Era bizară maniera zeflemistă în care se vorbea despre relațiile sociale, despre educația în familie și în școlile particulare, despre justiție: de ce pricinile sunt judecate de primar sau de muezin și de ce are câștig de cauză cel care aduce coșul cel mai mare de gutui sau de smochine?

Apoi am descoperit proza lui Panai Istrati și folclorul român-balcanic. Am înțeles, oarecum, funcționarea codului onoarei, într-o lume a tuturor contrastelor și a tuturor fărădelegilor, unde briganzii valahi – nici haiduci, nici negustori cinstiți – îi pedepsesc „repede și curat”, cu șuriul sau cu un foc de flintă, în noaptea șuie, pe toți cei vinovați: bogații venetici, membrii puterii sau ai

bandelor adverse, iubitele infidele, surorile „greșite”...

Abia de la Ion Barbu am înțeles că incompatibilitățile își au rostul lor în zămisirea Cosmosului, că lumea „îngrijită” își află echilibrul, paradoxal, în noianul de componente disparate, circulând hai-hui și ciocnindu-se într-o desăvârșire materială și spirituală – efică și estetică. Altfel spus, taman ca în viziunea anticilor. Iar pentru universul nostru mic, conturat târziu, Isarlăcul este paradigmatic.

Apoi, *Levantul* lui M. Cărtărescu a zgândărit o rană veche în imaturul fără de leac care am rămas. Crescut sub vraja marilor poeme eroice ale popoarelor lumii, am suferit profund că românii n-au reușit să-și definească vreun proiect serios – „am intrat prea târziu în istorie, ca să mai avem timp și de epopei naționale”, mi s-a explicat. Budai-Deleanu, născut și el aparent într-o altă lume decât cea levantină, a înțeles că, la început de secol XIX, un poem de acest fel nu mai putea fi decât „eroi-comic”. De altfel, gândea exegetul din mine – ratat și el, ca și istoria căreia îi aparținea – Homer însuși a simțit nevoia să relativizeze monumentalitatea

primelor două poeme ale sale prin *Batrachomyomachia* (este foarte convenabil să reduci totul – anacronisme, paternități, stiluri – la un nume, de dragul demonstrației). Cum ar veni, Homer s-a autopastisit, Budai-Deleanu l-a pastisit pe Homer, în cheie iluministă, iar Cărtărescu l-a pastisit pe ardelean, în cheie intertextualist-postmodernă. ăsta da, levantinism!

A urmat Doina Ruști, care ne spune, nu numai în romanele din trilogia fanariotă, că realitatea, oricât de bine documentată, nu poate fi zugrăvită decât cu instrumentele ficțiunii. Ca să o flatez pe clasicistă, i-aș aminti că și Platon, în *Timaios* și *Critias*, dialogurile târzii despre originile lumii, uzează de date biochimice și de complicate calcule matematice (așa am aflat că există și o a treia lege a proporțiilor numerice – cea armonică), dar în final trimite la... mitologie.

Desigur, estimp, înțelegeam că făceam parte însumi din lumea acestor povești ciudate despre iubire și ură, despre sărăcie și lux, despre eroism și trădări („De te fabula narratur!”). Constat că nu mă deranjează prea mult realitatea cartierelor

bucureștene sau a centrelor comunale din Tunari sau de aiurea, unde clădirile semețe, din beton și sticlă, ornate cu mari reclame în neon multicolor, se îngemănează vesel cu dughe-nile „tradiționale” și cu tarabele întinse pe trotuarele strâmbe sau chiar în strada denivelată, cu și mai tradiționali covrigi, cu prune uscate, papuci de casă, expresoare și toastere „made in China”, în acordurile amestecate al unor manele, hituri ABBA, Pavarotti & Zucchero, cu *Va pensiero*, din Verdi, „armonizate” toate doar de puterea decibelilor. Reacționez însă cumva, aproape resemnat și cu slabe efecte, la farmazonii care apar de nicăieri și se oferă să ne conducă spre nicăieri. Sau, în plan estetic, la interpretările stridente date, vai, de Dan Pița sau Andrei Blaier unor simboluri precum *Kira Kiralina*, respectiv *Terente, regele bălților*...

Levantinii ne-au învățat că paradoxul și oximoronul pot avea valențe modelatoare, că metaforele preaplinului și ale aparentei disoluții concentrează logica echilibrului: între bine și rău, între tragic și comic, între frumos și urât, viața merge înainte și trebuie trăită plener. Uneori și scrisă.

I-am învins...

Dinu Flămând

I-am învins de atâtea ori,
poate ne țineam uneori capul
prea aplecat
dar noi am rămas aici iar ei au plecat
chiar dacă ne luau mereu tot ce putea fi luat...

Să fi fost munții care ne ocroteau să fi fost
distanțele noastre de la stână la stână
și de la casă la casă
regatul nostru era vorba care călătorea
și rarele întâlniri ale singurătăților de aceeași rasă.

Știu că rasă nu e un cuvânt potrivit
după ce atâția oribili tirani l-au zidit din piatră
și au pus streșină peste el;
noi eram acoperiți doar de cer
cu vaca și calul și câinele lângă vatră.

Eu acum sosesc chiar din Anzii acelor incași
care demontau munții sau îi sculptau
numai cu cele zece degete-aproape goale;
de pe toate semețele creste pândeau în vale
apropierea unor dușmani fioroși
dar i-au învins cohorte de viruși veniți pe mare.

Și s-au prăbușit poate fiindcă imperiile
și marile construcții se duc mai repede-n jos
decât colibele risipite pe dealuri sau
decât viața modestă pusă la adăpost.

Singurătatea ne sperie, dar oare
nu este cea mai victorioasă singurătate
când îți vorbești ție, totdeauna fără cuvinte,
despre cele cu adevărat importante?

Nu altfel a fost dintotdeauna viața
pentru ciobanul adolescent din Parâng
când brusc simțea că îl atinge
un zeu pe umărul stâng.

Mihai Marian și îmblânzirea „Creaturilor matematice reci”

Monica Aldea

Marian Mihai,
Creaturi matematice reci,
Charmides, 2024

Observăm astăzi că cititorul
cotidian de poezie este o instanță
tot mai prezentă în librării, parti-
cipând în mod direct la manifestări
culturale, performance-uri, lansări
și târguri de carte. Contactul direct
tot mai frecvent scriitor-lector faci-
litează o regândire a receptării
literare, ce începe să se manifeste
tot mai transparent. În acest context,
Mihai Marian apare în ipostaza
scriitorului permanent conectat la
meandrele literaturii, preocupat de
soarta liricii actuale.

Traducător, poet, coordonator
și promotor cultural, Mihai Marian

și-a lansat de curând cel mai recent
volum de poezie la Editura Char-
mides. Al treilea din creația liri-
că, (după „Negru Opac”-2018,
respectiv „În timp ce tu”-2019),
„Creaturi matematice reci” intră în
forță în peisajul liric actual.

Deși inserează în volum mul-
tiple referințe literar – culturale,
(dintre care amintim doar câte-
va-Marin Sorescu, Radu Nițescu,
Agnes Varda, Fitzgerald, Jack
Kerouac, Marshall McLuhan),
acest aspect nu constituie o inter-
textualitate abuzivă, ci filiații per-
fect integrate și nuanțate firesc
în text poetic. Investigându-și
propriul „Metabolism afectiv”,
creatorul oscilează între clamata
dependență („să am siguranța

agățării continue/fizice, chimi-
ce de ceva./ De un obiect, de
o ființă, de orice.”) și dorința de
spargere a barierelor existențial-li-
mitative („Să știu că în lumea din
afara mea există/(...)o moleculă
care m-ar putea elibera/de zgo-
motul, apăsarea, dimensiunea/
umbrelor realității pure”).

Rememorarea, căutarea ino-
cenței pierdute, vitalitatea sunt
proiecții ale vârstei în care totul
este posibil. Creatorul nu se sfieș-
te să abordeze teme filosofice,
pe care le proiectează original,
cu abilitatea unui prestidigitator
conștient de siguranța execuției
artistice. Astfel, timpul devine prilej
inocent de contemplare, de măsu-
rare a distanței: „Trăim la mijlocul

distanței/ dintre urmă și lucrul care
o lasă,/ de parcă absența urmei/
ar însemna inocență.” („Unghiile
să cadă”).

Uneori chiar și societatea
consumeristă devine laitmotiv în
„Crăciun. Ieslea globalizării”,
punând sub semnul amânării mira-
colul divin: „Cei 3 magi întârzie să
vină,/sunt de negăsiți”. Orașul este
„o haină în care nici brațele nu mai
încap”, spațiu sufocant invadat de
traume și plăgi: „Unde cu ceva

Volumul „Creaturi matema-
tice reci” rămâne un popas liric
important într-o lume tensionată,
un demers direct, sincer, imprevizi-
bil, original, un cod al cunoașterii
lumii, cu adâncimi, transparențe și
o forță empatică vizionară.

Catrinel Popa: l-aș alege totuși pe Nicolae Filimon

Dragă Catrinel Popa, recent ai publicat volumul „Levantini, orientali, balcanici. Reflexe ale spiritului oriental în literatura română din secolul al XIX-lea” (Eikon). Povestește-ne te rog despre cum și când s-a născut ideea antologiei levantine.

Mi-e greu să mă opresc la un moment anume, fiindcă preocupările mele gravitează de mai mulți ani în jurul secolului al XIX-lea (susțin din 2016 un curs de literatură pașoptistă la studenții din anul întâi ai Facultății de Litere din București, iar mai recent predau și un opțional pe tema Orientului ca „loc al memoriei” în literatura română de ieri și de azi). Așadar, perspectiva este dublă (dinspre secolul romantic spre zilele noastre și viceversa); cred totuși că ideea antologiei levantine a început să prindă un contur mai limpede după ce am încheiat volumul *Trecutul ca poveste. Urme, mistificări și rescrieri în literatură* (2021). Am avut surpriza să constat că numeroși prozatori contemporani sunt atrași de rescrierea istoriei secolelor al XVIII-lea și al XIX-lea, deci trebuie să fie ceva acolo care nu și-a epuizat resursele și puterea de seducție. Mai trebuie săpat...

Ce unește levantinii, orientalii și balcanicii? Sau, ce îi desparte?

Înainte de a răspunde la întrebare, trebuie să mărturisesc că titlul mi-a fost inspirat de cel al unui articol semnat de profesorul Alexandru Dușu și publicat într-un număr al revistei *Secolul 20* prin anii '90. Numărul cu pricina (apărut, dacă nu mă

înșel, în 1997), era consacrat balcanismului, iar articolul la care mă refer se intitula *Bizantini, orientali, balcanici*. Mi s-a întipărit în memorie sonoritatea acestei triade, pe care am preluat-o, modificând-o parțial. În linii mari ceea ce îi unește pe toți (y compris les Byzantins), este o anumită ambiguitate (inclusiv în materie de morală). Profilul lor de *homo duplex*, văzut dinspre Vest, frapează prin nonșalanța cu care sunt privite, aici, la Porțile Orientului, responsabilitățile, regulile și normele. Forțat adesea de circumstanțe să se adapteze cameleonice vremurilor vitrege ca să supraviețuiască, omul din Est se dovedește de multe ori (cel puțin prin prisma alterității occidentale), alunecos, înșelător, nestatornic. Funcționează, desigur, și o suită de stereotipuri adeseori internalizate. Tot Alexandru Dușu este cel care se referă la acest aspect, invocând un set de exemple edificatoare în legătură cu perpetuarea ideilor primite de-a gata. Printre ele, exemplul de neuitat al unui tablou pictat în

Styria pe la începutul secolului al XVIII-lea; acest tablou cuprindea descrierea sintetică a popoarelor din Europa, cu însușirile lor. Ultima coloană e rezervată unei pașale reprezentându-l pe turco-grec (*Türk oder Griech*). Ca și în cazul celorlalte personaje (spaniolul, italianul sau suedezul), caracteristicile sunt în general negative, dar în cazul turco-grecului predomina prezumția de înșelătorie: e de la natură, „ca un drac tânăr”, în materie de politică se comportă ca „un politician fals”, „se îmbracă după moda femeilor”, îi place să fie cârmuit de un tiran, își pierde timpul jucându-se cu mătâniile ș.a.m.d. După cum se vede, stereotipurile au viață lungă... În ceea ce privește diferențele dintre cei trei termeni, cred că ele sunt mai mult de nuanță: evident „balcanismul” este un decupaj regional al orientalismului, în vreme ce „levantini” erau numiți în trecut locuitorii litoralului răsăritean al Mării Mediterane. Însă pe mine m-a interesat mai curând sinonimia lor parțială, ceea ce au în

comun, din perspectiva consecințelor mentalitare și culturale.

Volumul fiind dedicat „studenților tăi”, te-ai întreba: cum se raportează ei la spiritul oriental în literatura română din secolul al XIX-lea? Care dintre autorii analizați/prezențați (Dinicu Golescu, Iordache Golescu, Anton Pann, Nicolae Filimon, Ion Ghica, Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Dimitrie Ralet și Mihail Kogălniceanu) se bucură de succes din partea studenților?

Dacă ar fi să luăm în calcul criteriul statistic, cred că proza de călătorie a lui Alecsandri este pe primul loc (asta și pentru doza de insolit pe care o presupune destinația ca atare, „Africa i-o țară plină de mistere...”, după cum suna refrenul unui cântecel foarte nostim din vremea copilăriei mele). Am avut de-a lungul anilor ocazia să constat că foarte mulți studenți, atunci când sunt în situația de alege o temă pentru lucrarea de licență sau pentru un eseu oarecare, se opresc la *Călătoria în Africa* a lui Alecsandri. Dar sunt receptivi și când vine vorba de însemnările de călătorie ale lui Dinicu Golescu, de romanul lui Nicolae Filimon sau de ghidurile lui Anton Pann (cel din urmă îi amuză copios).

Dacă ar fi să oferi doar un nume reprezentativ pentru spiritul oriental în literatura română din secolul al XIX-lea care ar fi acela? De ce?

Recunosc că nu mi-e ușor să mă opresc la un singur nume, dar l-aș alege totuși pe Nicolae

Filimon. Pentru că romanul lui – în pofida scăderilor estetice evidente pentru oricine – are meritul de a fi creat un personaj reprezentativ nu doar pentru o epocă sau alta, ci pe termen lung. E vorba, desigur, de „eternul” fanariot, o figură care, după cum lesne se poate constata, continuă să bântuie imaginarul nostru colectiv.

În partea de început, „Locuri comune și locuri ale memoriei”, afirmi: „Oricât ar părea de puțin verosimil, multe

dintre preocupările oamenilor «începutului de drum» se perpetuează până în vremurile noastre.” Ce preocupare a oamenilor „începutului de drum” o consideri mai actuală ca oricând?

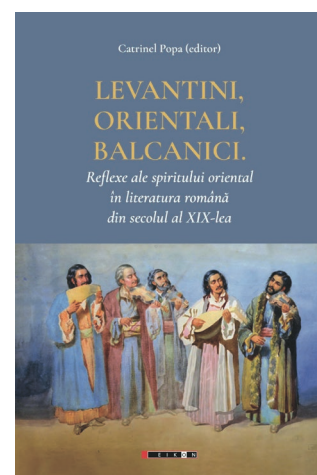
Mă gândesc, în primul rând, la o anumită senzație de precaritate... Grija zilei de mâine, anxietatea colectivă generată de instabilitate. Uneori, contemplând peisajul societății noastre de azi prin lentilele secolelor al XVIII-lea

și al XIX-lea am sentimentul că – oricât de greu ar părea de acceptat – câteva sute de ani s-au scurs în van...

Cu ce parfum asociez secolul al XIX-lea?

Ezită între parfumul de ambră și cel al gutuilor coapte... Înclin totuși către cel din urmă.

**A consemnat
Ciprian Handru**

0 întâlnire scurtă

Doina Ruști

În seara de aprilie, Manciu tocmai oprișe trăsura în fața prăvăliei unor lipscani, când o zări pe Mărmănjița. Dondăia pe lângă mârtoaga înhămată la jalnicul ei căruț, încercând să îmbuneze animalul, care se speriasse, pesemne. Vizitiul îl freca pe o crupă, privind în jur cu ochi speriați. Se vedea că niciunul nu mai călcase de mult pe acea stradă, care era cea mai aglomerată din București, iar acum își blestemau ceasul în care plecaseră de acasă. Lui Manciu îi era milă de Mărmănjița, pe care o considera dusă rău, crezând sincer că, dacă n-ar fi avut uitătura aia de vrăjitoare, ar fi luat-o la chiramelele lui. Cu aceste gânduri în minte se apropie de ușa prăvăliei, iar, pe sub eșarfele care fluturau pe obloane, ochii lui se întâlniră pentru o clipă cu ochii de șarpe ai acestei fete ciudate.

Manciu! Abia atunci îl vedea cu adevărat. Era el un bărbat falnic, mai ales datorită uniformei, cu pieptar mățos, dar să-l vezi în pat de dantele, cu narghileaua lângă obraz, era deja altceva! Manciu avea mintea plină de femei dezbrăcate, una mai frumoasă ca alta, femei care și-ar fi dat bucuroase viața pentru scumpul lor căpitan, pe care îl considerau un fel

de prinț al Gorganilor, în stare să le împlinească orice dorință, iar treptat, intrând în camerele luminate de felinare, trecând cu ochii pe deasupra divanelor ori răscolind lăzile ticsite cu rochii, realiză repede că Manciu era altul decât îl știa. Poate că avusesse dreptate Ciptoreanca să-l pârască mitropolitului, poate chiar făcea tâlhăriile de care îl acuzase.

Manciu era stăpânul casei cu perdele roșii de lângă Podul Gorgani, o clădire cu multe camere, în care locuiau vreo cincisprezece chiramele frumoase, toate tinere și dispuse să contribuie la bunăstarea lui Manciu. Nu erau podărese ori femei care se învârt pe la hanuri. Chiramelele erau niște curve alese, de unde și numele, care le deosebea de scursurile mahalalei, crăcănate pe malul

Dâmboviței ori prin bozăriile dimprejur. Înțelepte mai ceva ca un popă, educate la școli înalte, multe văduve sau chiar femei care pe timpul zilei duceau o viață normală, foste călugărițe ori fugite de la vreun harem cu pretenții, știau să învârtă cuvintele, să dea sfaturi, dar, mai presus de orice, știau să scoată dintr-un bărbat toate tristețile. Erău coconite fără rang social și iubeau fericirea neprefăcută, singura care contează până la urmă și care face să crească viteza sângelui și prețuirea de sine. O chiramelă pune preț pe viața ascunsă, cunoscând toate secretele din oraș. Nu-și ridică poalele până când nu se apleacă bărbatul să-i pupe piciorul. Cu ea poți să vorbești despre destinele țării și despre noul principe. Nu rareori chiramelele pot să aranjeze lucruri pe care banii nu sunt în stare să le cumpere, iar cele din casa lui Manciu erau una și-una. Nimeni nu le văzuse pe timpul zilei. Niciun client nu știa ce făceau în viața reală. Niciuna nu era luată cu japca, mai mult, oricare dintre ele putea să plece oricând, dacă ar fi găsit un loc mai bun decât casa lui Manciu, prin care se perindau numai musafiri importanți, de la negustori putrezi de bani la ofițeri din

garda domnească, beșlii, delii, turcaleți și greci din Fanar, bărbați cu dare de mână, galanți și iubitori de petreceri, iar până nu demult chiar și mitropolitul le călcase pragul, iar dacă n-ar fi fost Ciptoreanca, să-și bage coada, poate că și astăzi ar mai fi fost printre musafiri.

Ghicitoarea ocupa un loc însemnat în mintea lui Manciu, încât erau rare întâmplările fără ea. Fiind favorita lui, o trata ca pe un fel de prințesă a casei. Unsă cu toate alifiile lumii și încurcată cu mai-marii orașului, încât până și la Palat avea intrare, cel puțin în mintea lui Manciu, nu exista niciun lucru pe lume pe care Ciptoreanca să nu-l poată avea. Unde nu răzbea cu prezicerile, aflate la mare preț în tot Bucureștiul, își făcea loc cu fustele, care aveau pe ele lipici. Dar treburile se stricaseră între ei după ce mitropolitul se lăsase prostît de vorbele șerpești ale ghicitoareii și, în mod neașteptat, se răzbunase pe el, socotind, poate cu dreptate, că bună parte din câștigul acelei case era al ei.

Manciu n-a refuzat-o, numai că nu avea acești bani. Casa cerea cheltuieli pe măsură, între care rochii și alte găтели, fără de care afacerea n-ar fi mers. Ce bărbat se uită la o femeie în zdrențe? Poate să fie ruptă din rai! Dacă o îmbraci în haine de servitoare, n-o să vrea nimeni să se culce cu ea! Ghicitoarea însă nu-l credea, bănuind că adunase bănet în anii din urmă. Și chiar adunase, nu se putea plânge, însă nu atât cât să-i împartă cu ea. Avea planul lui, să-și cumpere rang de spătar. Această dorință era pentru el scopul vieții. Un spătar nu era mare lucru. Viața lui nu s-ar fi schimbat prea mult. În esență, era vorba despre o hârtie care i-ar fi dat dreptul să poarte haine luxoase la sărbători. Se și vedea cu ișlic boieresc, cu papuci galbeni. Mai erau și alte beneficii, scutiri de taxe, de exemplu, dar, cum el nu avea afaceri la vedere, astea chiar nu contau. În schimb, rangul l-ar fi scos din tagma nemernicilor. El, care știa atât de bine să

poarte o haină, într-un anieru boieresc i-ar fi făcut pe toți să-i pupe papucii! Și chiar știa să dea strălucire unei simple fermenete! Când era cămăraș, avea ceva al lui care impunea respect printre slugi. Poate ochii rotunzi, ca niște mere rostogolite pe o tîpsie, poate felul în care privea. Oricum, pe vremea aia nu conta fesul lui ponosit: lumea din casă îl saluta respectuos. Dar băgase de seamă că negustorii, nu mai vorbim de boieri, îl tratau ca pe-o slugă. Totuși, aceiași burtoși, înfășurați în blănuri și parfumați cu licori aduse de la capătul lumii, începuseră să se plece în fața lui după ce devenise căpitan de agie. Și nu era numai funcția, ci și haina, care impunea respect prin felul cum era aranjată. Nu era doar credința lui. Într-o zi, în amiaza mare auzise o voce. Asta n-o spusese la nimeni, era secretul lui, dar unul care conta foarte mult. Leșise de la baia turcească și intenționa să încalce calul, când a auzit în spate o voce groasă, de om închis în butoi:

– Așa, căpitane, se vede că știi să porți haina! Dacă-ai avea rang boieresc, precis ai ajunge-n Divan!

Nu era nimeni. Nu avea idee cine vorbise. Poate era chiar îngerul lui, care îi știa toate gândurile și care îi poruncise să se încreadă în dorințe și să-și cumpere rang de spătar.

Prin urmare, n-avea cum să împartă aiurea venitul! Mai întâi își lua rangul și pe urmă i-ar fi făcut parte și ghicitoareii. În plus, nu toți banii erau ai lui, ci un sfert se duceau la Scarlat Filipescu, care ținea un ochi important asupra afacerii. Or, acest amănunt era secretul lui pe care nu putea să-l împartă cu nimeni!

Totul dură o secundă, atât cât Mărmănjica să afle o parte din viața secretă a căpitanului de agie, care în sinea lui o compătimea încă, fără motiv serios, i se păru ei, crezând că lui Manciu nu-i plăcea cum se uitase la el.

(frag. din romanul
Homeric, 2019)

Noaptea nu-i năvalnică, e insidioasă

Andi Mihalache

„Nimic nu e ceea ce pare. Noaptea este păcălitorul-șef. Nădăjduim însă la o inserare dornică să panseze neizbânzile noastre. Sau la o noapte cu mâneci suflecate: care se face pod ca să trecem, împreună

cu ea, apa fiecărei sâmbete. Întinericu-i luxuriant. Nu stă drept decât în fața visului. Și fiindcă veni vorba: în secolul XXI, oniricul nu mai e premonitoriu. E mai modest, retrospectiv, și cam atât. Colecționează

părerii de rău, nu prognoze. Nu ne mai estimăm pe această cale. Doar navigăm, pe toată circumferința onirizării: de-a lungul mai multor „noduri” imagistice, fără a ancora pe țărnișurile unei reprezentări

stabile. De aceea dizolvăm în plan oniric aspecte stridente în plan real. Visul n-are cum să extirpe concretitudinea, dar e suficient că ne deconectează de la ea. Nu anulează realitatea, îi acordă un armistițiu.”

Romane așteptate 2025

Filmele românești care m-au emoționat în 2024

Roxana Dumitrache

Sâcâitor de subiectivă, selecția mea de anul acesta are un singur criteriu: emoția. Pe fondul unui an complicat, cu evenimente istorice care ne-au testat reflexele democratice și civice, ne-au făcut să cunoaștem specii noi de rău (inclusiv unul care ar fi putut atins dimensiuni totalitare), eu am avut nevoie mai mult ca oricând de emoție. De specii diferite de emoție, ca așa le stă bine filmelor care locuiesc în tine. Așadar, filmele românești care m-au emoționat anul acesta, unele până la lacrimi și dincolo de lacrimi:

Unde merg elefanții

(Gabi Virginia Șarga și Cătălin Rotaru), un film în care nu apare niciun elefant, dar e, pentru mine, una din cele mai poetice și dezolant-tandre pelicule

românești. Cele trei personaje – Leni, fetița bolnavă de cancer, agresată de colegi pentru că are capul ras și acoperit mereu de căciulă, Marcel, tânărul pe care hazardul îl face actor, Magda, mama fetiței, forțată să se prostitueze pentru a acoperi tratamentul fiicei își trăiesc

cataclisme emoționale pe fondul unui oraș al antagonismelor, când sordid, când vag tandru.

Anul nou care n-a fost

(Bogdan Mureșanu) e un film necesar, care are marele merit de a evacua (sper!) orice urmă de nostalgie față de comunism. Atmosfera de panopticon a regimului este impecabil reconstituită, cu toată fluiditatea dintre bine și rău, cu aliajul de foame, lașitate și frig și, finalmente, cu teroarea continuă ca *modus vivendi*. E un film pur și simplu excepțional, o lecție despre „banalitatea răului” (din noi).

Trei kilometri până la capătul lumii

(Emanuel Pârnu). Dintre cele trei filme este singurul pe care nu l-am văzut într-un context de festival și la care am sperat în secret, știindu-i

subiectul, să nu se repete reacțiile ultraconservatoare și pe alocuri agresive de la proiecția filmului *Soldații*, regizat de Iana Mladenovic, după volumul lui A. Șchiop. Povestea pare liniară: un tânăr de 17 ani, homosexual, este repudiat de comunitatea etanșă din Sfântu Gheorghe după ce e este surprins sărutând „un turist” venit din București. Pe măsură ce filmul se derulează, apar ramificații insolite care implică întreaga comunitate și adevărurile ei parțiale clamate ca fiind definitive și, în contrast, dureros de puțin din adevărul protagonistului. Tocmai nespusul, non-cuvintele, tăcerile și privirile sfâșietoare, aproape de dincolo de lume, ale lui Adi emoționează îngrozitor în acest film.

Zeul lor luminos

Marius Nica

Sunt cel mai frumos din orașul acesta! recita ușor, spărgând aerul rece al dimineții în timp ce se îndrepta spre stația de autobuz. *Pe străzile pline...* Cum era? Ptiu, a dracu' memoriei! *Pe străzile pline când ies n-am pereche.* Da! Așa! În jur oamenii treceau nepăsători și triști, siluete gri prelingându-se pe lângă ziduri într-o liniște ce îl irita. Ar fi vrut să o sune și să îi asculte glasul care, la ora aceea, cu siguranță ar fi purtat cu el urmele somnului și ale patului prea moale și cald. ...cerelu-n ureche, ...cravata și vesta. Îi recitase și ei mai de mult, iar ea se prefăcuse impresionată. Își îndesă mai adânc mâinile în buzunarele gecii ca și cum ar fi vrut să scape de imaginea ei, cu ochi mari și limpezi.

Grăbi pasul. Se făcea târziu. Oamenii nu îl priveau și

totuși, îi simțea atât de agasant și insipizi. Ia uite-o și p-asta care traversează de parcă toată lumea ar trebui să se oprească în loc amețită de parfumul mersului ei! Și grasul ăsta din calea căruia ar trebui cu toții să ne ferim! Doamne, ce oameni! *Născut din incestul lumii cu-amurgul* șopti încet sau poate era doar un suflu de gând ce îi relua versul său preferat. „Un bilet, vă rog”, recită mecanic prin orificiul mic al chioșcului de bilete, ca la o cabina de sufleur. A luat restul și chiar în clipa aceea un puștan grăbit îl împinse spre autobuzul care se apropia somnoros de stație. „Bă! Uită-te pe unde mergi, bă!” Nu a avut cine să-i mai răspundă. Puștanul deja dispăruse după colțul cofetăriei. Și oricum, nu

prea avea chef de ceartă. De mult nu mai recitase poezii. Nici pentru alții și nici pentru el. Și mai ales nu îi mai recitase ei.

E interesant să mai merg și cu autobuzul, îmi aduc aminte de copilărie. Mergeam în fiecare zi la școală și, ohoo, câte am mai făcut prin autobuze! *Se face târziu în mine.* Zâmbi amar gândindu-se că totuși nu este chiar bătrân, ba ar zice, chiar încă e tânăr. Îi plăcea să își revadă copilăria și adolescența prin autobuze sau pe străzile prin care umblase cu ani în urmă. Atunci când obligațiile erau mai puține și atunci când ea nu exista. Ea. Scoase telefonul, se uită cu speranță la ecranul mut și oftă scurt, ca un semn de pauză între două versuri.

Fumez numai pipe de opiu uriașe... Ce zâmbet avea

Moțu' Pittiș când recita versul ăsta! Dar uite că reușesc, măi, să îmi aduce aminte! Hai că e bine! Se bucura de fiecare vers ca de o victorie asupra vreunui adversar nevăzut. Coborî la stația la care, în fiecare dimineață, autobuzul se golea de studenții care stătuseră până mai adineaori cu capetele plecate în semn de rugăciune către zeul lor luminos, conectat la internet. Era ora de intrare la cursuri. Se dădu într-o parte, lăsându-i să treacă și așteptă masivitatea autobuzului să dispară din fața lui. Încă o zi fără ea. Oprit în fața omulețului verde al semaforului îl privea hipnotizat: dacă trec, trec în *cealaltă* lume, o să devin eu-celălalt... Aici, în partea asta de univers, încă sunt eu. Eu, cel care...

Ar fi vrut să îi uite atingerile și vocea caldă. Dar ea era încă acolo în mintea lui, în carnea lui, în sângele lui. Înțelese că niciodată el nu va mai fi el cel din autobuzele copilăriei. Cine

dracu' dă mesaje la ora asta?! Din buzunarul genții telefonul îi amplifică starea de neliniște și curiozitate. Îl scoase cu gesturile unui om obligat să facă munci sub demnitatea lui,

și privi ecranul ce îi promitea recompensa. Textul i se rostogoli în palmă și în creier mai puternic decât ceașca aia de cafea pe care o băuse în fugă: *Nu te-am simțit când ai plecat*

din pat. Încă miros a tine. Te aștept.

Bă, sunt cel mai frumos din orașul acesta! Și traversează strada sub privirile îngăduitoare ale omulețului verde.

Convergențe

Ligia Pârvolescu

Urcă direct la mansardă, acolo unde se aflau birourile. Camerele de videochat și cabina de machiaj se aflau la demisol, parter și cele două etaje. Era o activitate destul de extinsă și bine organizată. Nu știa amănunte și nici nu întâlnește pe nimeni pe scări. Era liniște, totul se desfășura în spatele ușilor, iar de la demisol, de la cabina de machiaj probabil, se auzea în surdină muzică ambientală.

La mansardă îl întâmpină Sorin care, alături de el, era unul dintre asociați. Sorin parcă îi presimțise venirea – de fapt, se ridicase de pe scaun și mergea spre toaletă. Glumiră puțin pe seama “premonițiilor care de fapt nu existau”. Marius rămase singur în biroul simplu. Mansarda rămăsese așa cum o știa, cu lemnul la vedere, iar mobila adusă de băieți se încadra în aspectul cabanier al spațiului: mobilă de lemn, fără alte detalii. Și nu era imitație de lemn: în camera aceea, mare de

aproape o sută de metri pătrați, mirosea a lemn. A pădure. A natură. Pădurea Băneasa. Se scutură. Sorin revenise destul de repede și începură să vorbească despre IT, nicidecum despre activitatea care se desfășura în mod concret acolo, în care erau implicate ființe umane prea puțin legate de coduri informatice și de lumi abstracte.

Se împrieteniseră, el și Sorin, dar era o prietenie la distanță, frumoasă poate tocmai pentru că era la distanță. În ciuda pasiunii comune pentru IT, nu simțea că ar fi avut altceva în comun în restul de viață pe care și-l desfășura fiecare în afara calculatoarelor. Sorin era familist convins, părea fericit și prea puțin interesat de femeile care se perindau într-un ritm destul de rapid în camerele de videochat. Era mulțumit de câștig, amândoi erau. Marius îl lăsa să vorbească despre familie și viața blândă pe care o avea alături de nevastă și cei doi copii. Iar

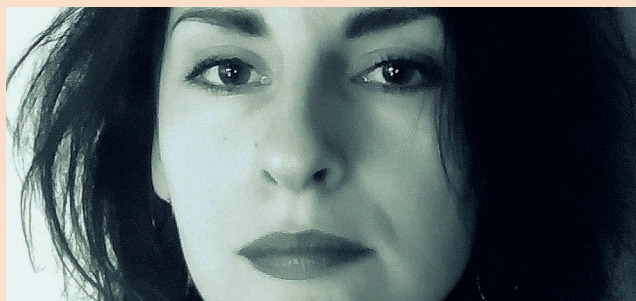
Sorin îl considera pe Marius un bărbat asemănător lui și un foarte bun tovarăș de conversație, pentru simplul motiv că îl asculta atent, dădea din cap aprobator și nu îl întrerupea niciodată. Marius făcea toate astea pentru că era mult prea puțin interesat de subiectele în discuție pentru a considera că e nevoie să-și aducă o contribuție activă la desfășurarea conversației. Și, în plus, ideile lui erau total opuse de cele de care Sorin era atât de atașat: nu cunoscuse și nici nu-și dorea o altă familie decât cea pe care o avusese pentru câțiva ani cu Berlioz, motanul. Și, chiar și atunci, spiritul de

independență și dorința lui de libertate absolută îi fuseseră puse la încercare în perioadele în care voia să plece în vacanțe și trebuia să găsească pe cineva care să treacă pe la Berlioz. Găsise de fiecare dată, dar detesta faptul că acest lucru presupunea asumarea unor obligații morale care la un moment dat s-ar fi soldat cu cerințe concrete de sprijin din partea celor care veneau la motan. Din fericire, majoritatea fuseseră femei, iar răscumpărarea, considera el, venise sub forma unor prelungiri inutile din punctul lui de vedere ale unor relații care nu ar fi rezistat, conform dinamicii inter-relaționale sexuale și psihologice, mai mult de câteva săptămâni. El considera că plătitise, iar ce considerau acele femei, care nu veniseră niciodată la el ulterior pentru a-i cere servicii la schimb pentru cat-sitting, îl interesa prea puțin.

(fragment din romanul în lucru)

Băieții timpului meu

Ioana Luna Șerban

Am ieșit cu băieții timpului meu mereu semi-prinși într-o altă poveste cu o altă figură maternă – despre care aflu atâtea încât ajung să simt nu doar furie, ci și nostalgie. Unde-i găsești?

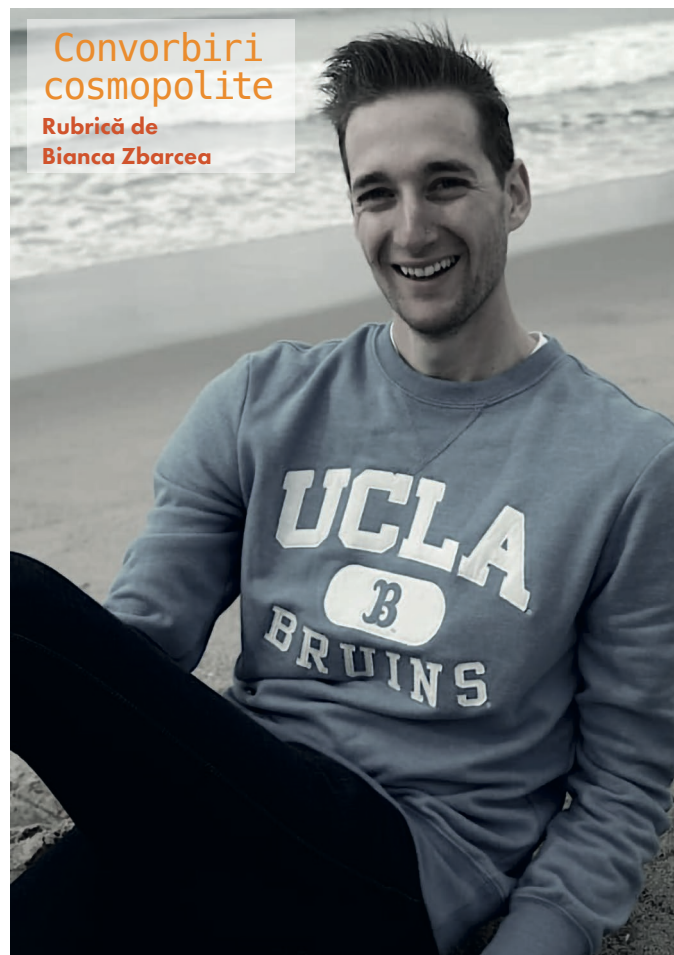
Toți vin din cartiere cu betoniere unde era un bloc în construcție plus haita de câini o parte a personalității lor are încă urme de cornete cu bolduri în vârf – unii dintre ei la un moment dat au torturat un animal, cei mai mulți au văzut un animal torturat în fața lor pot tăcea mîlc când îi confrunți toți spun că mintea bărbatului e simplă se preumblă sub steaguri într-un chinatown în căutare de karate în căutarea unui ideal feminin sau în tentativa de-a scăpa de el.

Clayton McKee: Literatura europeană, văzută de la distanță

Clayton McKee este directorul grupului Trafika Europe. Este specialist în literatură comparată, cu o licență în franceză și spaniolă și arabă și un masterat în literatură comparată la Penn State University. În prezent, este doctorand la Universitatea din California, Los Angeles. Scrie poezie și ficțiune.

Dragă Clayton, ca specialist în literatură comparată, cum vezi tu literatura europeană de azi? Există trenduri, structuri, obsesii comune între literatura europeană și cea de peste Ocean? Care parte a Europei îți este mai familiară?

Voi începe cu „limitările mele geografice”, deoarece consider că este important să-mi explic punctul de vedere înainte de a răspunde la această întrebare. Sunt mult mai familiarizat cu Europa de Vest, în special cu Franța și Spania. Am trăit în Franța câțiva ani în locuri diferite și, din anumite motive, sunt extrem de atras de literatură, istoria și cultura franceză, limba franceză fiind, de altfel, limba principală în locuința mea. Pe lângă studiul literaturii francofone, am studiat spaniola ceva timp și m-am concentrat pe literatura castiliană din cauza presiunilor academice de a găsi o „specialitate”. Iubesc literatura spaniolă, dar sunt mult mai atras de cea cubaneză; Spania a câștigat din cauza acestei nevoi de specializare. Sunt o persoană foarte curioasă, așa că multe tipuri de literatură și multe culturi îmi par interesante, ceea ce mă determină să cercetez aproape fiecare lucrare

sau loc pe care le publicăm în jurnal – o mare parte dintre aceste cercetări rămân la nivel superficial din cauza constrângerilor de timp. Zonele în care am explorat puțin mai mult sunt Scandinavia – obsesia mea pentru horror, noir și mitologie m-a determinat să creez și să predau un curs despre folosirea mitologiei nordice în romanele și filmele contemporane din țările scandinave – și Irlanda.

Acum că am precizat acest lucru, voi încerca să-mi exprim punctul de vedere în relație cu o întrebare foarte dificilă. Personal, văd literatura europeană mai conectată decât înainte. Desigur, cunosc și conceptul lui Goethe, de *literatură mondială*, și importanța traducerii pe continent pentru a stabili diferite

tradiții literare și naționale. Deci, cu siguranță nu vreau să spun că literatura europeană nu a fost conectată și înainte! Cred însă că mulți autori europeni au acum de-a face cu probleme care afectează atât de multe aspecte din afara granițelor naționale ale unui autor. Au trecut de mult vremurile criticilor practicilor coloniale sau ale stabilirii unei tradiții naționale. Neocolonialismul și capitalismul se extind adesea dincolo de granițele naționale, iar vocile mai diversificate permit o gamă mai largă de povești care să fie transmise lumii. De asemenea, autorii nu sunt staționari și colaborează cu autori și artiști din diferite țări. Putem adăuga la asta numărul de autori care s-au mutat în Europa sau prin

Europa și au început să producă literatură în limbi noi. De exemplu, am citit anul acesta (pentru un interviu) un roman de Sholeh Rezazadeh. S-a născut în Iran, dar acum locuiește în Țările de Jos și scrie în olandeză. Lucrarea ei, în special romanul *I Know a Mountain that Is Waiting for Me*, explorează conectivitatea Olandei și Iranului în ceea ce privește schimbările climatice, imigrația și călătoriile. Ea include, de asemenea, influența limbii ei materne, persana (farsi), adăugând o nouă nuanță limbii olandeze. Eu văd literatura europeană drept un amestec ce implică probleme importante pe tot globul, dar în special cele cu specificități pentru Europa. Există distincții clare între literatura Statelor Unite care se dedică aceluiași subiecte. Prozele privind imigrația europeană, de exemplu, vorbesc adesea despre mare, deoarece Marea Mediterană este un obstacol distinct pentru mulți imigranți, în timp ce majoritatea literaturii americane pe această temă se concentrează pe deșert. Astfel, Europa are specificitățile și nuanțele ei care includ și aspecte naționale/lingvistice/culturale, dar majoritatea lucrărilor încă se conectează la continent și nu sunt neapărat orientate doar către lume.

În ceea ce privește extinderea de acum înainte, observ multe tendințe când compar literatura americană cu cea europeană. Un lucru care îmi lipsește în SUA ar fi, totuși, lucrările create *exclusiv în scopul literaturii*. Din nou, țin să menționez că asta este doar părerea mea și nu ar trebui luată în considerare dincolo de propria experiență, dar cred că literatura Statelor Unite se dedică puțin cam prea mult în „ficțiunii autobiografice” sau narațiunii istorice, la

persoana întâi. Am descoperit că lucrările din Europa continuă să fie mai degrabă literare și poetice, făcând loc interpretării și nuanțării. De asemenea, autorii europeni mi se par mai îndrăzneți, deoarece în SUA se iese mai greu din perspectiva conservatoare sau liberală. De exemplu, o conversație cu o uimitoare autoare din Letonia despre gen ne-a permis să explorăm extremele feminismului de ambele părți, stabilind o punte între noi, o punte care nu este militantă, ci axată pe egalitate. Spre surprinderea ei, am

menționat că această conversație este dificilă pentru multe persoane din SUA, deoarece evenimentele de acest tip devin tensionate, iar asta înseamnă că majoritatea canalelor de mass-media și literatura le urmează exemplul. Repet, acest lucru poate fi cauzat de consumul meu de literatură americană din lumea academică, dar cu siguranță găsesc mai multă nuanță, varietate și calitate literară în operele europene decât în cele din Statele Unite.

Există câteva tendințe pe care le-am descoperit recent

și care mi-au captat interesul. După cum vă veți da probabil seama din acest interviu, natura și mediul sunt foarte importante pentru mine. Literatura legată de mediu publicată în Europa este fenomenală – *On était des loups* (We Were Wolves) de Sandrine Collette, opera lui Rezazadeh menționată mai sus, poeziile lui Kim Simonsen. Ceea ce îmi place la toate aceste opere este că mesajul cu privire la mediu este acolo și reiese clar, dar această literatură nu transmite un mesaj sec, ci acesta este integrat perfect în

narațiune și este doar unul dintre multe alte mesaje. Dincolo de asta, iubesc un roman noir/de mister (deci pregătiți-vă pentru un posibil număr noir pe viitor!), iar genul respectiv în Europa are un loc foarte valoros la mine în bibliotecă, cucerindu-mă cu opere precum *The Red Handler* de Johan Harstad, tradus din norvegiană de către David Smith, *The Pendragon Legend* de Antal Szerb, tradus de Len Rix, și *Deathly Convalescence* a lui Rui Cardoso Martins, tradus din portugheză de Joe Williams.

Capcană fără ieșire

Baciu Darius

Era o dimineață senină de toamnă când am hotărât să vizitez Casa Ceaușescu din București. Îmi dorisem de mult timp să explorez acest loc încărcat de istorie, să mă plimb prin sălile luxoase și să văd cum arăta opulența unui trecut controversat. Nu mă așteptam însă ca vizita să devină o experiență ce avea să-mi zguduie întreaga percepție despre realitate. Am ajuns devreme, înainte ca grupurile mari de turiști să umple locul. Am cumpărat biletul, iar ghidul ne-a condus într-o cameră plină de candelabre strălucitoare și tapet brodat cu fir de aur. Totul părea normal – un tur obișnuit, povești despre grandomanie și opulență. Dar după câteva camere, am început să mă simt... straniu. Aerul devenea greu, iar pașii îmi păreau din ce în ce mai apăsați. La un moment dat, am decis să mă desprind de grup pentru a explora singur. Mă atrăgea o ușă laterală care părea ignorată de ceilalți. Era veche, masivă, cu un model geometric ciudat sculptat pe ea. Am împins-o ușor și am intrat într-o cameră pe care nu o văzusem în planurile expuse în holul principal. Interiorul era

fascinant – pereții erau acoperiți cu oglinzi care păreau să se întindă la infinit, iar pe podea se afla un covor roșu care părea să pulseze, ca și cum ar fi avut propria viață. În centrul camerei, un ceas vechi, cu pendul, ticăia încet, dar acele lui se mișcau înapoi. Am încercat să mă întorc, dar ușa pe care intrasem dispăruse. În locul ei era doar un alt perete acoperit de oglinzi. Panicat, am început să caut o altă ieșire. Am traversat camere pe care nu le mai văzusem niciodată – o sală de bal imensă, complet pustie, o bibliotecă întunecată, cu rafturi care păreau să se miște, și un hol decorat cu tablouri ale familiei Ceaușescu, dar fețele din portrete păreau să mă privească direct, indiferent unde mă deplasam. Am dat peste o altă ușă și am deschis-o cu speranța că voi ieși în curte. În schimb, am intrat într-o grădină interioară, dar cerul de deasupra nu mai era albastru. Era un amestec ciudat de gri și mov, iar copacii aveau frunze care sușoteau ceva ce nu înțelegeam. Am fugit prin grădină, încercând să găsesc o ieșire, dar părea că totul se învârtă în cerc. Ori cât de mult alergam, ajungeam

mereu în fața aceluiași foișor, unde un radio vechi cânta o melodie din anii '80, distorsionată. Când am încercat să mă opresc și să gândesc logic, am auzit o voce – șoptită, dar clară. „Nu poți pleca. Nimeni nu pleacă.” Am căutat sursa, dar nu era nimeni acolo. Totuși, umbrele din jur păreau să se apropie încet, ca și cum ar fi prins viață. Am decis să mă întorc spre interiorul casei, gândindu-mă că poate am ratat ceva. M-am grăbit pe un coridor lung, plin de uși identice. Fiecare ușă pe care o deschideam mă aducea înapoi în aceeași cameră cu oglinzi. Am încercat să sparg una dintre oglinzi, dar când cioburile au căzut pe jos, am văzut chipul meu reflectat în ele, de sute de ori, fiecare reflexie arătându-mă mai îmbătrânit decât ultima. La un moment dat, am dat peste o altă persoană – un bărbat îmbrăcat într-un costum elegant din altă epocă. „Și tu ai venit aici?”, m-a întrebat, cu o privire pierdută. Am încercat să-i explic ce se întâmplase, dar el doar a râs amar. „Eu sunt aici de ani de zile... sau poate doar câteva ore. Timpul nu are sens aici. Casa nu te lasă să pleci. Ea te alege.”

Începusem să pierd noțiunea timpului. Nu mai știam dacă era zi sau noapte, dacă eram acolo de câteva ore sau de o veșnicie. Casa devenise un labirint viu, cu pereți care se mișcau și coridoare care apăreau și dispăreau. La un moment dat, am auzit din nou șoaptele – mai puternice, mai clare: „Așa cum Ceaușescu nu a putut pleca, nici tu nu vei putea.” Ultimul lucru pe care mi-l amintesc este cum podeaua s-a deschis sub mine, iar eu am căzut într-un abis întunecat, cu ecouri ale râsetelor șoptite. M-am trezit brusc în patul meu, dar hainele pe care le purtasem în ziua vizitei erau acoperite de praf. Pe noptieră, era un mic suvenir care nu aparținea nimănui – un ceas vechi, cu acele mișcându-se înapoi.

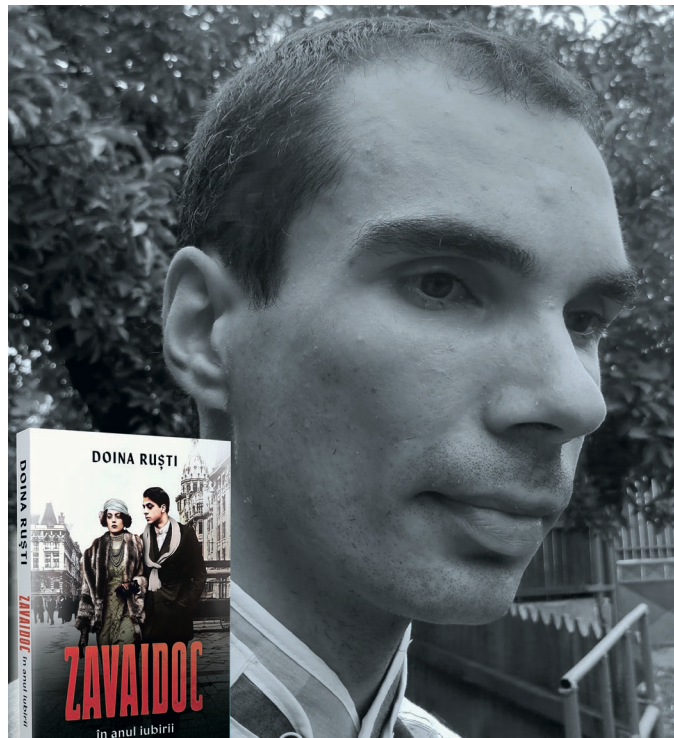
Casa Ceaușescu nu m-a lăsat să plec complet. O parte din mine a rămas acolo. Și uneori, când stau singur în întuneric, aud din nou șoaptele... „Nimeni nu pleacă.”

Un roman al sudului: Zavaidoc în anul iubirii

Sorin Iagăru-Dina

Înainte de a fi romanul unei figuri mitologizate, legendare prin popularitatea și reputația de artist genial, care durează deja de un secol, *Zavaidoc în anul iubirii* ste romanul unei stări de spirit, un roman de atmosferă în toată puterea cuvântului. Recent apărută la editura Bookzone (2024), cartea Doinei Ruști mărește semnificativ miza și propune o redescoperire a sociabilității, a stării boeme de petrecere din Bucureștiul interbelic dintr-o perspectivă surprinzătoare, cu „vedere” către un nivel mai profund, cu implicații existențiale și chiar metaliterare. Intuiția cu care ajunge la sâmburele tragic, abisal al frivolității și mondenităților Capitalei se situează în descendența fle-rului cu care I. L. Caragiale sesiza o zonă abisală, a trăirilor paroxistice care pulsează dincolo de marea comedie a Miticilor, dar și în tradiția înobilării viciului din capodopera lui Mateiu I. Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, cu deschideri spre un fior persistent al declinului și escatologiei.

Ațiunea din *Zavaidoc*... se desfășoară în 1923, „cel mai nebun dintre «anii nebuni»”, după cum îl descrie autoarea însăși undeva. Este o lume a apogeei, fremătătoare, într-o stare de solstițiu, de climax, care se înfruptă pantagruelic din deliciile libertății și păcii. Un tânăr piteștean, Marin Teodorescu, alias Zavaidoc, vine în București, împreună cu sora, Zoia, și fratele, Lică, la o săptămână după moartea tatălui său, pentru a face muzică. Într-un timp foarte scurt, câștigă o popularitate impresionantă, devenind vedeta serilor de vară din marile grădini bucureștene. Factologic, lucrurile

sunt simple: acest veritabil Don Juan se bucură de glorie, cântă și se îndrăgostește, iubind-o cu patimă pe eleganta și misterioasa Matilda, studentă la Litere, venită în București de la Paris, dar, aidoma iubirii din cântecele sale, nici povestea de dragoste a lui Zavaidoc nu se încheie bine.

Aparent, publicul lui *Zavaidoc* este vrăjit de vocea artistului, creatoare de atmosferă. În realitate, însă, ceea ce îi câștigă pe acești bucureșteni însetați să trăiască plenar este remarcabila capacitate a lăutarului de a construi povești care îi aduc pe oameni față în față cu ei înșiși, dincolo de conveniențe sociale, de măști și de orgolii de clasă. Cântecele lui *Zavaidoc* se hrănesc din evenimente de răsunet, majoritatea din viața urbei (dispariția unei tinere, moartea suspectă a unui doctor straniu, Carniol, zvonul despre o stafie care bânuie prin Cișmigiu), dar și din afara ei (moartea actriței franceze

Sarah Bernhardt). Muzica lui *Zavaidoc*, cu acel chiot inimitabil, „ceva contagios și disperat”, cum descrie Matilda cântecele lui îndârjite, pasionale, expresie autentic-nietzscheană a melosului dionisiac („Nimic nu suna literar. Muzica lui era pentru ascultat și avea pentru mine o forță orfică.”), durere și pasiune esențializată („Urla lumea și aplauda ca la nebuni.”), devine un fel de „moșire” socratică. Astfel, se accede la un fond general-uman, universal, pe baza căruia publicul intră într-o stare de „before Babel”, așa spune, parafrazând celebrul studiu al lui George Steiner despre traducere: „Atunci l-am auzit cântând cu adevărat, trecând cu vocea lui unică peste niște tristeți fără moarte, apoi cu o bucurie adevărată, ca la final să pună tot ceea ce un om ar vrea să scoată din el fără să fie în stare (...)” *Zavaidoc* are capacitatea artiștilor valoroși de a depăși accidentalul și

tranzitoriul, decantând din ele esența marilor teme.

Personajele petrec, se comportă ca niște veritabili oameni de lume, dar sunt vizitați adesea de o anumită angoasă existențială, de un fior al extincției, explicabile prin experiența recentă a războiului.

O altă dimensiune importantă a romanului este cea eseistică și metaliterară. Scrisul, povestea sunt teme recurente pe care Doina Ruști le dezvoltă înzestrându-l pe protagonist cu dispoziția și priceperea de a reflecta asupra lor. *Zavaidoc* este măcinat de fobia barocă a risipirii, a trecerii în uitare, pe care și-o reprezintă într-un mod foarte plastic, în acord cu lirismul de ansamblu al cărții: „– E o umbră, îmi dicta el, care mă ajunge din urmă, oriunde aş vrea să m-ascund. Știi cum arată? Ca un uriaș de fum, ridicat prin grădinile verii.” Sunt numeroase aceste pasaje în care se remarcă abilitatea romancierii de a corporaliza abstracțiunile, de a da formă concretă emoțiilor. Este ceea ce oferă cărții, în multe momente, aspectul unui mare poem în proză.

Acest impuls febril al consemnării (acel „Ai scris, domnișoara Carol?” devine o replică-laitmotiv a lui *Zavaidoc*) nu vine, însă, doar din teama de a fi uitat, ci și dintr-o ambiție a autenticității și coerenței (nu scria și Jerome Bruner în *Life as Narrative* despre autobiografie ca mod de edificare a unei identități coerente?)

Zavaidoc știe să diserteze cu la fel de multă dezinvoltură despre conexiuni, afinități și predispoziții, impregnând parcă de moda psihanalizei freudiene „pe filiera” Matilda, care

audia atunci cursurile despre vise ale profesorului Piéron.

Nu trebuie să uităm, însă, că povestea lui Zavaidoc se scrie, de fapt, la nivel „macro”, prin relatările a două personaje feminine foarte reușite, cartea devenind, grație contrastului dintre ele, și un roman al vârstelor și psihologiilor aferente: Carolina, o adolescentă căreia îi place să i se spună Carol, și Matilda, studentă la Literele bucureștene. Perspectiva lui Carol, elevă de liceu, lasă evenimentele într-o anumită indeterminare, de unde liniile, conturul evenimentelor

și al figurilor vor fi duse mai departe, desăvârșite de Matilda. Vârsta îi permite Carolinei și o anumită distanțare ironică față de oameni și de evenimente. Zavaidoc însuși se încarcă adesea de un aer caraghios prin ochii acestui personaj-reflector foarte ghiduş: „– Domnișoara Carol, mi-a spus el, ridicându-și căciula – ceva foarte haios, ca un fel de plească renașcentistă, din stofă moale, ai vorbit serios?”. Optica ei e dezinhibată, fără partizanate, însuflețită de un spirit rebel, nonconformist și iscoditor, care curăță lucrurile

de poleiul solemnității și nu ia nimic ca pe un dat, supunând totul energiei sale interogative. Principala „victimă” a curiozității Carolinei este chiar Matilda, exasperată de ochii scrutători ai adolescentei.

Carol emană inocența oricărui început. Matilda este o eroină tragică, efigie a climaxului, a apogeeului care prevestește declinul.

Zavaidoc în anul iubirii este, deloc în ultimul rând, și un roman al sudului, nu doar în sens geografic, ci și (sau poate mai ales) ca stare de spirit. Atmosfera levantină, de răsfăț

boem, jovialitatea, verva balcanică și o anumită lumină caldă, blând-învăluitoare, dintr-o lume în care Istoria pare pusă în stand-by, compun un farmec indicibil al Bucureștiului, recognoscibil în anumite părți ale lui și astăzi. Să nu uităm: cea mai categorică declarație de iubire a Matildei se face în același decor solar: „Era liniște. Lumina sudului făcea ca fereastra să pară fără sfârșit.

Doina Ruști,
Zavaidoc în anul iubirii,
Bookzone, 2024

2024 – Un an al clasicii

Adrian Lesenciuc

Anul 2024 a fost, din punctul meu de vedere, destul de sărac în plan publicistic. Ca de obicei, oferta de carte străină a fost mai generoasă decât cea de carte românească, iar nominalizările la premii făcute în acest an au avut mai degrabă un caracter compensatoriu, răsplătind întreaga carieră a unor personalități din lumea literară românească și evidențind în mai mică măsură apariții editoriale proaspete, cerute de piață și apreciate de juri. A fost un an în care s-a epuizat trimiterea la trauma pandemiei, iar încercările obsesive de adâncire în alte traume, cele nevindecabile ale egoficțiunii, au început să fie uitate de public. Chiar și în cazul editurilor specializate pe această modă, pe revigorarea a romanului ionic așezat în context corintic, nici topurile vânzărilor de la marile târguri de carte, nici reacțiile criticii nu au adus în prim-plan astfel de lucrări. Cu mode ficționale epuizate, cu tipare scriiturale în refacere, anul 2024 a fost în linii mari un an al clasicii și al rememorării istoriei mari. Nu propun un clasament al anului, ci patru cărți martor pentru

povestea acestei oferte clasice și pentru revigorarea anunțată ca model din exterior. Pentru a păstra tiparul distribuției pe piața românească, voi evidenția trei traduceri și o carte autohtonă, care a apărut în 2024, dar ale cărei rădăcini sunt mult mai vechi. Privitor la traduceri, am în vedere un clasic, Abdulrazak Gurnah, care a răspuns invitației de participare la evenimentul Litera

organizat la Biblioteca Centrală Universitară din București și la FILIT în Iași, respectiv două scriitoare tinere, care abia în 2024 au pătruns pe piața de carte din România, dar care au surprins prin prospețimea și frumusețea scriiturii: turcoaița Defne Suman și cehoaica Alena Mornštajnová, ambele invitate în 2024 la FILIT și la alte evenimente literare în România. Gurnah face în *Vieți*

în derivă (Ed. Litera, în traducerea Andreei Năstase) o adevărată demonstrație de virtuozitate stilistică, fără a părăsi temele tipice și problematica efectelor colonialismului, pentru care a și fi fost recompensat în 2021 cu premiul Nobel pentru literatură, Suman aduce în prim-plan în *Tăcerea Șeherezadei* (Humanitas Fiction, în traducerea Irinei Bojin) întrețeserea de povești din orașul multiethnic Smirna, gravitând în jurul Marii Catastrofe, ca rememorare spre vindecare, iar Mornštajnová în *Hana* (Ed. Curtea Veche, în traducerea Gabrielei Georgescu) pleacă de la epidemia de tifos din 1954, pentru a descoperi vini și miracole, dar și alte epidemii care au mutilat umanitatea la jumătatea secolului trecut. Dintre cărțile autohtone m-a convins romanul de dragoste *Aurul pisicii* (Humanitas) al Ioanei Pârvulescu, o carte rescrisă după 30 de ani, care e capabil să redea straturi de realitate palpabilă și de realitate metamorfozată într-o rafinată construcție concentrică, după cum o vede Mircea Cărtărescu, de o coerență absolută.

Sâmburele

Miruna Vasiliță

Nu schimbasesc cartierul, dar nu a mai văzut-o pe femeia aia de multă vreme. Și-o amintea ca prin ceață. A bătut alte străzi și bulevarde până când a ajuns să le învețe. Acum rămăne cel mai mult în preajma pieței și a noului cimitir. Nu era atât de mare ca celălalt și nu avea atât de multe pisici, dar era lăsată în pace și primea din când în când de pomană.

Vocea din capul ei a prins putere chiar când credea că era pe cale să amuțească. Nu se mai limita la a-i spune că era vina ei pentru orice, ci părea să îi pună în cârcă toate necazurile lumii, iar ea sfârșea prin a-i da dreptate. Doar când dormea nu o mai auzea, dar atunci visa incendii, focuri mari care înghițeau case, oameni și animale, și se trezea plângând.

Într-o zi, un puști de vreo zece ani îi întinse o bancnotă de un leu și un sendviș frumos împachetat, iar ea rămase ca trăsniță, nu-și mai putu lua ochii de la el. Semăna cu bărbatul ei când era mic și abia știa să citească, și îi veni pe limbă gustul amăru al sâmburelui pe care credea că-l dăduse afară, dar în loc de asta îl înghițise și îi mai trimitea din când în când câte o săgeată otrăvită în piept, ținând isonul vocii de tiran.

Zilele au ajuns să se amestece unele cu altele, până când au devenit o pâclă gri. O dureau picioarele de parcă ar fi alergat o zi întreagă, deși nu știa de ce sau de cine, apoi au apărut mai multe fețe de-a valma.

Acum vede o clădire albă cu ferestre zăbrele și multe

paturi de fier înăuntru. Mirosul îi înțepă nările, e ceva între spirt, transpirație și frică, și îi face inima să îi urce în gât, dar în scurt timp simte salteaua și perna. Sunt moi, parcă atunci le încearcă pentru prima oară în viață. La perna în brațe și se întrebă dacă au pus sub pat plasele cu lucrurile ei. Două femei mișună prin preajmă, tăcute, rapide, eficiente. O arsură pe braț, o moleșeală plăcută. Pâcla gri se risipește puțin, femeile pleacă și o lasă

singură, închizând încet ușa ca pentru a nu o deranja, iar asta i se pare un gest duios. Și chiar înainte să cadă într-un somn greu, fără vise, își aude tiranul începându-și tirada obișnuită (*E numai vina ta*), dar vocea e a ei, nu a lui. Deschide larg ochii și se holbează în gol. Stomacul i se face ghem și ceva se mișcă în interiorul ei ca un animal mic și adormit, dar tresărira asta se stinge curând. De dincolo de ușă se aud glasurile molcome ale celor două femei:

– N-au încercat și în altă parte?

– Ba da, dar nu mai sunt locuri. N-o vrea nimeni.

Strânge mai tare perna la piept și începe să se legene, murmurând: *N-o vrea nimeni, n-o vrea nimeni, n-o vrea nimeni*.

Hamlet în Harlem

Maria Loredana Constantin

Semnul de neon de la intrarea în „Elsinore Lounge” bâzâia ușor, strălucirea ei roz-pal tăia prin ceața ploioasă. Hamlet stătea lăsat pe spate într-un scaun, cu privirea fixată pe paharul de whiskey neat din fața lui. Nu-l atinse, deși degetele lui urmăreau marginea paharului în cercuri lente, sincronizate cu basul înfundat al muzicii din bar. Nu era beat. Nu băuse nimic toată seara, nu de când îi zdrobise nasul lui Laertes, nu de când ascultase mesajul și vocea tremurată a Ofeliei, mesaj lăsat în căsuța vocală săptămâna trecută. Nici de când mama lui îi spusese că Claudius „face tot ce poate” și că „ar fi timpul să meargă mai departe”.

Se împliniseră doi ani de la moartea tatălui său. Un jaf eșuat, așa au spus. Dar Hamlet nu putea scăpa de senzația

că ceva era profund greșit. Își amintea zâmbetul acela al lui Claudius, prea alb, prea fals, ca al unui rechin care tocmai înghițise ceva. Claudius, mereu îmbrăcat la patru ace, stând în fotoliul care fusese cândva al tatălui său. Totuși, în seara asta nu era vorba doar despre Claudius. Nu în întregime.

Ușa scârțâi, iar un val de aer rece pătrunse în bar.

Hamlet ridică privirea doar când o zări pe ea. Ofelia. Stătea în prag, udă până la piele, cu părul lipit de față și hanoracul ei larg atârănând greu sub apa ploii. Ezitarea ei era vizibilă, ochii i se îndreptau rapid spre ieșire, iar mâinile îi erau ascunse adânc în buzunare, de parcă s-ar fi gândit dacă să plece sau să rămână. În cele din urmă, făcu câțiva pași spre el, hotărâtă, dar tensionată.

Hamlet o privea în tăcere, simțind cum tensiunea plutea între ei. Ofelia rămase în picioare în fața lui, iar aerul dintre ei deveni apăsător. Cuvintele ei, scurte și tăioase, răsunară ca o acuză, întrebând ce voia de la ea. Hamlet își simțea calmul zguduit. Îi explică încet, aproape șoptit, motivul pentru care îi trimisese mesaj. Dar privirea Ofeliei rămase rece, iar vocea ei, mai ascuțită decât se aștepta, îl lovi fără milă. Îi spuse că e la fel ca întotdeauna, că nu știe să facă altceva decât să joace jocuri.

Vorbele ei rămaseră suspendate între ei, grele, amare. Hamlet simți înțepătura lor. Poate că avea dreptate. Poate că tot ce făcuse, obsesia lui pentru Claudius, confruntările, întrebările, fusese doar un joc. Sau poate era mai mult decât atât.

Let it linger

Alina Șovar

El remarcă imediat schimbarea ei și o apucă de mână. Privirea ei cade pe mâinile lor împreunate pe masă. Degetul lui mare îi atinge delicat arătătorul. Imagina asta o cutremură brusc; nu acordase până în momentul acesta destulă importanță atingerii. Acum realizează cât de esențială este ea de fapt. Pentru o bună parte din viață nu fusese atinsă decât superficial, o bătaie pe umăr, un pupic neînsemnat când își lua la vedere de la rude. Familia ei nu era una afectuoasă, și simțea adeseori această lipsă. De câțiva ani însă cunoaște valoarea unei îmbrățișări, a unei strângeri de mână. Câte lucruri ne scapă când nu suntem atenți. O simplă atingere, un surâs gingaș, o privire trecătoare. Mereu pe furiș, totul mereu însoțit de rușine. Așa sunt oamenii. Dacă până și contactul ăsta i-ar fi fost interzis? Cât de norocoasă era ea că putea să atingă persoana iubită, oricât de limitat ar fi timpul lor împreună? Nu era mai degrabă egoistă că le fura din timp, plângându-și soarta fără rost?

Cu fermitate, ridică privirea și îi zâmbește cu lacrimi în ochi. Încearcă să-i transmită toată căldura pe care i-a dăruit-o el. Din colțul ochiului, prin geamul aburit, zărește fulgi de zăpadă de un alb imaculat contrastând cu negrul nopții. Este prima ninsoare din an. Zâmbetul i se

lărgeste iar lacrimile îi cad pe obraji. Robert pare îngrijorat, dar ea dă din cap și arată cu degetul în spatele lui, înspre geam. Confuz, întoarce capul. Măinile lui nu se clintesc de pe ale ei. Rămâne crispat câteva secunde și când revine cu privirea asupra ei, poartă și el

același zâmbet iar lacrimile din ochii ei se reflectă în ai lui. Nu asta conta până la urmă cel mai mult? Nu clipele acestea erau cele mai de preț? Înceapă să înțeleagă că lucrul ce deosebește spațiul creat dintre două ființe de toată învălmășeală lumii este permisiunea de a greși, de a avea prilejul de a atinge și simți îndoiturile și crăpăturile altei persoane, și de a sări însuși în prăpastie, de a te lăsa descoperit la rândul tău. Acest lucru este ceea ce dăruia sfințenie legăturii lor.

Îi ține strâns mâinile în ale ei. Pentru că poate. Înfafara acestui spațiu, acestui apartament, totul este grăbit. Să stai pe loc sau să zăbovești este văzut drept sacrilegiu, o pierdere de vreme. Aici, însă, ai voie să lași momentele mici să conteze. Să ocupe spațiu. Îi vin deodată versurile unei melodii mai vechi în minte, *do you have to let it linger?* Privind veselia de pe chipul lui Robert care se uită cu ochii înduioșați la fulgii de nea, un om căruia nu îi este garantată constanța în viață, Rhea ar spune că da.

2024 – lecturi memorabile

Andrei Ungureanu

Nu citesc liniar. Am perioade de lectură febrilă și perioade în care lăncezesc. Ciclicitatea asta vine din programul meu, din starea de sănătate și din cât de mare este dorința de a citi o anumită carte. Am moștenit pe linie paternă o bibliotecă fabuloasă, cu tot ce s-a scris mai bun în lume cam până prin anii 80. Așa l-am descoperit, de exemplu, pe Mario Vargas Llosa, cu „Războiul sfârșitului lumii” și „Conversație la Catedrala”, volume fabuloase, printre cele mai bune pe care le-am citit. Anul acesta

am recidivat cu „Sărbătoarea Țapului”. Când e vorba de dictatori latino-americani, Mario Vargas Llosa scrie extraordinar.

De altfel, gusturile mele s-au format, în mare parte, în copilărie, sub influența acestei biblioteci rurale, din satul mușcelean *lambda* în care m-am născut. Am recitit, anul acesta, „Frații Karamazov”, pe care îi citisem în liceu. Îmi amintesc bine că romanul mi-a făcut mare impresie, dar mi-am dat seama că nu l-am înțeles suficient. La recomandarea unei prietene, am citit

„Spuma zilelor” de Boris Vian, un micro-roman excelent. Tot la capitolul literatură universală, printre descoperirile memorabile din 2024 adaug „Inima întunericului”, de Joseph Conrad, și „Se năruie o lume”, de Chinua Achebe. Fără nicio motivație ideologică, am încercat să-mi lărgesc câmpul lecturilor și să includ în lista mea titlurile mari ale spațiilor culturale sud-american și african. Sunt cărți mai puțin citite în țara noastră. Cu atât mai mare impactul contactului cu un spațiu cultural inedit!

Trecând la scriitorii noștri, am citit anul acesta, printre multe alte titluri, Gabriela Adameșteanu, cu „Dimineața pierdută”, Mircea Cărtărescu – „Theodoros”, Dinu Guțu – „Intervenția”, unde am găsit niște referințe muzicale obscure care m-au făcut să-l simpatizez pe autor, și „Abra-xas”, roman în care am simțit ceva din Haruki Murakami, cu al său *Hard-Boiled Wonderland and the End of the World*.

Mai presus de toate, însă, lectura care m-a marcat profund și pe care o pun, fără

ezitare, în capul listei, este Don Quijote. Povestea o știam în linii mari, episoadele importante le-am reținut dintr-un album pentru copii, cu ilustrații de Eugen Taru, apărută la editura Ion Creangă în perioada comunistă (tot din biblioteca familiei). Cu cât mai mare mi-a fost bucuria atunci când am citit varianta completă, tradusă în limba română foarte târziu, după Revoluție, și am descoperit, pe lângă umorul minunat (inteligent, senin, fără răutate), profunzimea marelui Cervantes! O capodoperă pe măsura sorții autorului, rănit în război, ostatec la pirații musulmani din Maghreb, chinându-se, în anumite

perioade, să-și asigure traiul. Cervantes uită de mai multe ori în carte ce făceau personajele (într-un capitol lotrii le fură calul și măgarul, în următorul sunt călare pe ei, *comme si rien n'était*), detaliile nu se leagă în anumite momente, acțiunea se contrazice, dar aceste mici erori nu știrbesc cu nimic valoarea acestei uriașe creații. Geniul, observ, nu e liniar, valurile creației nu se supun disciplinei, au o logică proprie și îl obligă pe creator să le urmărească acolo unde îl duc, chit că uneori, ca un cal iute ca gândul, trântesc personajele și cititorii.

Pace și liniște să avem în anul ce vine!

Când timpul a murit

Ariana Zburlea

M-am trezit în zgomot de petarde. Mi-era frig și simțeam o frică inexplicabilă. Pipăi patul cu ambele brațe – Dan nicăieri. L-am strigat de multe ori. Nu înțelegeam ce se întâmplă. Mi-am luat telefonul, să mă uit la ceas. Mă dor ochii și-s umflați, dar parcă aș vrea să-i pedepsesc, prinsă într-o stare hipnotică de iritare. Mesaj de la el. Deși simt că îmi sângează ochii, citesc și recitesc de multe ori. „Iartă-mă că a trebuit să plec, o să mă întorc până în 12. Au ai mei probleme. O să revin, să nu-ți faci filme. Dacă prin absurd, nu pot veni, o să te sun la 12. Te sărut”.

*

Caut în sertare, cu disperare tăcută, un pachet de țigări. Știam că am păstrat unul. M-am lăsat de ceva timp, dar în seara asta simt că merit toate țigările din lume. Și toată șampania din văile de viță-de-vie. Nici nu cred că e cazul să aprind televizorul, ca odinioară, când se numărau secunde până la miezul nopții. Prefer să le număr în gând. Și chiar le

număr. Nu sunt singură. Cineva de la blocul de vizavi are bec economic, ca al meu. Lumină rece, neon. Doar că la mine e întuneric acum. Fumul țigării vecinului se pierde în noapte.

A, sunt mai mulți, de fapt. Unii au stegulețe cu artificii mici, sclipicioase.

La mulți ani, 2019. Torn șampania într-un pahar și dau noroc cu geamul. A nins. Gerul

își înfige dinții în fereastra murdară de zăpadă, amestecată cu praf, motorină. Oamenii ies din case și nu mai par așa urâți. Se strâng în grupuri, merg spre piață, la concert și au fețele luminate de artificii. Mă întreb dacă mai există undeva, la ora asta, o femeie folosită și abandonată. Dar nu e vina lui. Eu m-am mințit singură încă o dată. Îi spun inimii să-și pună o dorință, doar dacă vrea, că nu e obligatoriu. Eu nu simt să o fac. Beau șampanie și-mi privesc reflexia în geam, luminată pe jumătate de felinarul stradal. O pipăi pe obraji, pe buze, ca și când nu ar fi a mea. Pomeții par mai căzuți, în tandem cu colțurile ochilor; pielea se întinde ca un aluat de cozonac, dar zâmbesc. Mă uit la paharul din care trebuia să bea Dan în seara asta. A rămas gol. Dar zâmbesc. E un zâmbet care promite, în fața tuturor vecinilor de vizavi, în fața cerului și anilor ce vor veni, că nu voi mai fi rănită de cineva vreodată. Cu atât mai puțin de *fantome*.

România mediteraneeană

Dinu Flămând

Mă fascina, în primul an de facultate la Cluj, limbajul cronicarilor moldoveni, ca dovadă că din acea pasageră trecere a mea prin disciplina de „literatură veche” păstrez cele mai abundente fișe de student sârguincios. Iar descoperirea, aproape simultană, a savuroaselor bârfe din muntenescul *Anonim brâncovenesc* a fost de natură să mă introducă direct în caracteristicile limbii române din sud, așa cum era probabil vorbită ea în urmă cu câteva veacuri. Cunoscând destul de bine vorbirea din Transilvania, ba chiar și unele particularități ale graiului bănățean, mi se părea uluitoare diversitatea variantelor de limbă română vorbită prin principalele noastre provincii. Spun „probabil”, când mă refer la caracteristicile diverselor graiuri din spațiul locuit de români fiindcă noi am avut serioase probleme de transcriere a fonetismului, de ude și succesiunea alfabetelor de tranziție, până când actualele norme ale limbii literare s-au limpezit, grație lui Eminescu, mai cu seamă. Deci precum amestecul de popoare din Levant, spre deosebire de situația din marile state naționale grupate de timpuriu în jurul unei limbi unitare, limba română este ea însăși o sumă de vechi stratificări și de noi deplasări, ca valurile zbuciumate ale unei Mări Mediterane lingvistice izbind în falezele Europei centrale. Iar valurile cu pricina sunt, mai cu seamă, straturile și mișcările tectonice ale unor culturi vechi, prin care și identitatea noastră multiplă se definește. Da, eu

cred că în ceea ce avem noi mai bun suntem niște mediteraneeni din Carpați, cu o sete de viață contagioasă, cu spirit de creativitate și cu spontană predispoziție la dialog, din curiozitatea firească de a ne amesteca și cu alte neamuri (chiar și atunci când ne intrigă obiceiurile străine). Este aspectul care mă interesează cu precădere și e mai fertil decât să luăm în seamă țâfna cu care ne privea de sus un francez care-și petrecuse ceva vreme pe aici, pe la „porțile

Orientului” și i se păruse că toată lumea era neserioasă (sau coruptă). Cred că Mateiu Caragiale preluase vestita sintagmă...*où tout est pris à la légère* nu cu un deget moralizator, ci ca să indice, dimpotrivă, că o anumită și bună dispoziție însoțește pe aici viața oamenilor chiar și când dramele dau năvală peste ei. Există ceva solar și mediteraneean în proza suplă a acestui „prim și ultim Caragiale”, care a trecut și în poezia lui Ion Barbu, iar ambii au refăcut

influențele vechii Grecii în această zonă hiperboreică (extinsă de hătrul Ion Barbu și spre un nord legendar neverosimil, dar și spre epopeea balcanică bufă – dacă așa ceva e posibil!). Sigur că perioada fanariotă (pe care abia începem să o cunoaștem mai bine) încă ni se pare confuză și destructurantă, când băjbăim să ne definim identitatea colectivă (dacă am ști după ce criterii se măsoară ea). Avem însă o balcanizare care tocmai se împlinește azi la nivel mondial, numită „globalizare”, și știm că e benefică pentru toată lumea, plus că este ireversibilă atâta vreme cât acceptăm schimbul de mărfuri, de capital, și libera circulație a persoanelor. Popoarele din levantul bizantin iar apoi turcesc își păstrau trăsăturile distinctivă pe care vecinii lor le identificau cu ușurință. Există o forță interioară a tradițiilor care menține identitatea și rezistă la tentativa de omogenizare pe care încearcă să o impună orice putere sau administrație centrală omogenizatoare. Cultura vie a grupului, a comunității, prin limbă, prin opere de creație, prin tradiții păstrate vii se dovedesc eficiente. Dacă în sânul acelor comunități apar noi generații de femei și de bărbați care știu să transmită mai departe aceeași identitate. În fond, suntem cu toții niște meșteșugari, și probabil asta și explică faptul că evitând consangvinitatea (atât de dragă tiranilor) reușim să fim mai inteligenți decât tiranii care vor să păstreze puterea absolută în curtea lor, în palatul lor, în familia lor...

Urmări

Petre Nechita

Dintre toate obsesiile și gesturile repetate cu stăruință bolnăvicioasă, tocmai râsul necontrolat l-a separat, în cele din urmă, de familie. Râsul de care el și soția au încercat să se folosească pentru a înlesni vindecarea copilului de 9 ani de acea dramă pe care o trăiau toți.

Fobia față de cafea era una dintre ciudăteniile sale. O cană cu lichid negricios în apropiere îi obliga corpul să reacționeze violent. Vomita orice băgase în gură în ultimele ore. Iar dacă era nemâncat, atunci trecea prin spasme teribile, ca și cum stomacul se cerea eliberat din chingile trupului.

Un adult de 41 de ani, jurist la o companie mare, speriat până la coșmar de cafea. Era ridicol, dar găsisese soluții pentru a se proteja. Soția sa trecuse la ceaiuri iar pe stradă sau prin magazine purta o mască de calitate, precum cele folosite în spitalele de boli infecțioase.

La birou fusese ceva mai dificil. În prima perioadă, colegii s-au arătat înțelegători, dar apoi au început să pufnească, să-și amintească de faptul că lucrau mai bine cu un pahar mare de cafea aburindă. Așa că folosea și acolo masca și ceruse un birou mai îndepărtat, pe care-l burdușise cu flori mirositoare.

Boala asta ciudată începuse în atmosfera apăsătoare și umedă de pe bancheta din spate a unei mașini. Noaptea sufoca împrejurimile și cei doi tineri reveniră în față, trântind portierele după ei. Aveau două câni pline cu o cafea neagră și aromată. Probabil le primiseră de la prima casă din sat, de la vreo 50 de metri mai sus, o atenție oferită ca pomană, așa cum se face la țară. Cești ciobite, cu exterior spiralat, pe care gospodarii le umpleau, mai mult ca sigur, cu lapte direct din ugerile vacii.

Atunci stomacul i se revoltase pentru prima oară. În mașină era frig și umezeală, așa că avu impresia că geamul e deschis. De fapt, borăse

peste portieră și interiorul se umplu de un iz acru. Cei din față îl ocărăseră revoltați. Noaptea apăsa greoaie iar timpul se opri.

Crizele de râs erau însă cele mai respingătoare. Izbucneau din senin. Coastele îi tremurau precum o cutie de rezonanță, din gât ieșea un hârâit aspru și obrazii se încordau ca și cum sufla într-un instrument.

O perioadă, fiul îl imitase. Părea ceva nostim, iar părinții îi spuneau că e bine să se exteriorizeze, să râdă sau să plângă. Dar treptat ochii copilului se goleau de orice expresie, se depărtau de realitate, de jucării, de nevinovăția vârstei. Așa că mama hotărâse să se mute.

El nu putea să reacționeze, la fel cum nu putea să pună stavilă râsului isteric. Ticul ăsta a pornit atunci când a coborât din autospeciala plină de vomă. Pe asfaltul negru luceau pete de sânge. Trupul femeii era întins pe marginea drumului, cu picioarele depărtate nefiresc. Își aminti cum le văzuse prin parbriz, zburând ca niște bucăți de plastic smulse de un copil răutăcios. Și pufni în râs. Erau aproape de civilizație și totuși nimeni nu se revoltă.

La anchetă se arătară înțelegători. A traversat neregulamentar, după urmele de frânare se vede că n-ați avut viteză, nu putea fi evitată, avea 79 de ani, n-a auzit mașina... Curmase o viață, dar ei îi spuneau că nu va fi pedepsit. Răse iar.

Și-acum era văzut ca un nebun. Așa își imaginase și el că arată nebunii: râd isteric, au ticuri ciudate. Însă era mai lucid ca niciodată. La muncă ar fi putut recita pe de rost regulamentul de ordine internă și toate prevederile legale pe care le folosea în rapoartele sale. Noaptea accidentului, zilele de după. Casa goală de acum. Toate niște jaloane, și el, lucid până la nebunie, captiv între ele.

Peste viața sa coborâse un ciudat oblon.

Pe drum vine un olog

Teodor Dumitrescu

Leancă e puțin amețit, nu-i stă în fire să bea așa de devreme. Adusesese trei cazmale, dar nu are de gând să sape prea mult. Vrea să-și revină în noaptea asta din băutură că următoarea zi are mult de muncă.

– Poșircă dacă ai băut din bere sapi și tu la cazma. Hai, să terminăm mai repede!

– Dar nu pot eu, domnu' Leancă. N-am cum să sap și să mă țin de cârjă.

Leancă îi spune că nu-i mai dă bere și Poșircă se învoiește să plece, că e târziu, că are multă treabă prin casă, că îl așteaptă mămica cu lapte de la vacă. O tuli prin spatele cimitirului pe câmp. Chimen și

Darie încep molcom să sape, în timp ce Leancă se plimbă prin cimitir, se uită în stânga și în dreapta, se scarpină în cap și începe și el să dea două trei cazmale. Efortul pare colosal, ca un excavator care vrea să mute tot nisipul deșertului Sahara. Oare vor termina până dimineață? Cazmaua

e grea, de abia poate să o ridice cu amândouă mâinile, pământul e tare, de abia poate să zgârie deasupra lui. Vârful intră doar câțiva centimetri sub pământ. E totul alb și tare ca piatra, parcă soarele arsese special locul acela, acei doi metri pătrați de deasupra socrului.

E mai bine să ia o pauză, să se ducă spre ladă și să desfacă o bere, de sete. O soarbe imediat. Parcă acum câteva minute era ziua, pe asfințit, dar ziua. la berea de la gură și cerul e plin de stele. Stele mari, argintii și strălucitoare. Ca într-o noapte clară de vară. Ciolanele îl dor, stătuse prea mult în picioare astăzi. În loc să se odihnească și el așa cum fac toți oamenii seara, el stă prin cimitir cu doi bețivi. Pământul e așa de tare, poate de asta îl dor picioarele. Oasele și articulațiile nu mai pot îndura, cât să mai fie trase în jos de pământul ăsta sterp. În gând îi vine că e ceva mai mult decât forța obișnuită a gravitației, până la urmă stă deasupra unor inși. Poate acei oameni care așteptaseră acolo, dedesubt, de zeci, sute de ani, își doresc să nu mai fie deranjați. Să nu mai vină toți bețivi satului să zgârme cu cazmalele și cu sapele lor peste morminte. Să nu mai fie mutați și împrăștiați după capriciile unui preot efemer ori ale unei rude nevrednice de a le fi urmaș.

Se uită în stânga și în dreapta, dar nu mai e nimeni. Oare unde se ascunseseră Chimen și Darie? Oare de ce i

se zicea lui Chimen, Chimen? Și de ce Chimen și nu Chimion cum e corect pentru Leancă? Pentru că tatăl său, bețiv ca și el, pusese chimen în grădină și numai despre asta vorbea la cârciumă, acum câteva decenii bune. Pe vremea când mulți de aici, de sub picioarele lui Leancă erau încă vii. Încă mergeau printre ceilalți și vorbeau, sporovăiau verzi și uscate.

Oare unde se ascunseseră Chimen și Darie? Reușea cu greu să se întoarcă, își simțea picioarele și spinarea înțepenate, se proptește de coada cazmalei. În spatele lui groapa e săpată, într-un colț se vede marginea coșciugului. Lemnul gros, maroniu începe să putrezească.

Leancă încercă să-i strige, dar niciun cuvânt nu iese din gura lui uscată. Se simte ca în coșmarurile în care încearcă să țipe, dar tot ce face e doar să scoată aer pe gură. Cuvintele se adună toate într-un sac legat cobză și nu vor să iasă de acolo. Limba îi e zbârcită și umflată, palmele încep să-l doară. Se târăște spre lada cu bere, desface una și începe să o bea. Își revine puțin în fire, dar tot nu-și aduce aminte când au plecat cei doi. Se așează lângă lada de bere, stelele sunt din ce în ce mai mari și mai strălucitoare, adoarme.

Soarele dimineții îl pălește direct în față pe Leancă. Se întoarce pe partea cealaltă, cu fața spre crucea lui lordache.

În timp ce încearcă să se ferească de soare vede cu un ochi că nimic în jurul lui nu mai e așa cum lăsase cu o seară înainte. Grămada de pământ e mult mai mare, se ridică și vede că groapa e mai adâncă și nu mai e niciun coșciug înăuntru. Îi furaseră și lui mortul! Alb la față încearcă să-și aducă aminte ce s-a întâmplat, dar nimic.

Cine ar fi putut să fie? Să sape lângă el și să scoată dîta-mai coșciugul din groapă? Și apoi să-l care ușor, tiptil, fără ca el să audă nimic. Dormise la nici cinci metri de groapă.

Pe drum vine un olog, cu o salopetă lungă și albastră, mătură drumul prăfuit cu cracul salopetei care atârna de sub ciotul de la piciorul drept. Leancă se dumiri și înțelese că e băiatul din ziua de ieri, cu ochii roșii și pumnii strânși fuge spre poarta cimitirului, și strigă:

– Unde ai fost, Poșircă? Nenorocitul!

Băiatul parcă neauzind întrebarea se uită în gol, prin Leancă, spre fundul cimitirului. Lângă el apar dintr-odată străvezii Darie și Chimen, cu fețele palide și părți lipsă din mâini și picioare, de parcă îi mâncaseră câini. Toți trei întreabă în cor:

– Ce faci, domnu' Leancă? Am auzit că ți-au furat mortul.

Binecuvântarea Oficialului din Rai

Elisabeta Ungureanu

Mo Xiang Tong Xiu,
Binecuvântarea Oficialului din Rai (Heaven Official's Blessing- Tian Guan Ci Fu), Editura Seven Seas Entertainment, 2021

Autoarea romanului *Heaven Official's Blessing- Tian Guan Ci Fu* este Mo Xiang Tong Xiu sau, pentru fani MXTX. Numele este oricum un pseudonim. Scriitoarea a spus într-un interviu că l-a ales datorită mamei ei, care dorea ca e să

păstreze scrisul doar ca pasiune și să urmeze o carieră cu mai multă siguranță financiară. „Mo xiang” se poate traduce ca „parfum de cerneală”, iar „tong xiu” înseamnă „miros de bani”, astfel numele poate fi interpretat în următorul fel: „cuvântul scris miroase a bani”. Până în momentul prezent numele ei real nu este cunoscut. Datorită cenzurii dure din China în privința grupului LGBTQ+, majoritatea scriitorilor care abordează aceste teme

folosesc pseudonime pentru siguranța lor personală. MXTX a câștigat o mare popularitate în afara țării natale datorită seriilor de animație adaptate după romanele sale. Romanul a fost tradus pentru prima dată în engleză în 2021, traduce-re semnată de Suika, care a contribuit decisiv la succesul romanului, ea traducând inițial pentru site-uri cunoscute pentru astfel de traduceri neoficiale.

Cartea include și ilustrații interioare, create ZeldaCW.

Pe lângă aceasta mai există traduceri în taiwaneză, maghiară, coreeană, rusă, thailandeză și vietnameză.

Romanul este de tip *fantasy*, mai precis *xianxia*, subgen al *wuxia*, astfel romanul are influențe din daoism (filozofia armoniei). De asemenea este inclus și în genul danmei. Aici trebuie spus că *wuxia* – compus din „wu” – „a lupta/a folosi forță” și „xia” – persoană cavalerescă, conține povești cu eroi care luptă pentru ceea ce

cred și sunt maeștri ale artelor marțiale. Deși aceste abilități sunt ficționale, nu sunt complet rupte de realitate.

El este bogat în descrieri care pictează un univers bogat în culori vibrante, dar și secene de suferință înțepătoare care te capturează de-a lungul celor opt volume ale publicației.

Romanul este scris la persoana a treia, în stil comun genului *danmei*, nici limitat la perspectiva protagonistului, dar nici onmiscient.

Firul narativ principal urmărește un așa zis zeu al ghinionului numit Xie Lian în momentul ascensiunii acestuia în Tărâmul Raiului – pentru a treia oară. Fiind prințul unui regat căzut cu 800 de ani în urmă, Xie Lian are o reputație de tot râsul. El este continuu implicat în problemele altora, descoperind secretele ascunse ale celorlalți zei, și în același timp trebuie să confrunte fantomele trecutului care l-au urmărit atâta timp. Moralitatea prezentată inițial în alb și negru se prelinge foarte rapid în nuanțe de gri și dezvăluie o lume plină de conflicte și trădări. În mod curios, un tânăr fugit de acasă, aparținând unei familii cu stare, insistă să îl acompanieze de-a lungul acestor întâmplări.

Într-un stil foarte descriptiv, autoarea compune o poveste în care adjectivele și alte denotative au un rol important, creând peisaje și o mulțime de locații cu atmosfere diferite, pe care aproape le poți simți. Limbajul folosit se aseamănă cu cel din legende și povestiri din

folclor, ceea ce dă culoare și nuanțe cadrului în care are loc acțiunea. Mai precis, este vorba despre trei locații generale: Tărâmul Oamenilor – asemănător lumii noastre compus din oameni obișnuiți, Tărâmul Raiului – oamenii care au devenit zei prin fapte impresionante și Tărâmul Fantomelor – populat de sufletele celor care au murit dar nu au intrat în ciclul de reîncarnare datorită unor sentimente puternice, legate de viața lor ca oameni. Toate acestea există atât în plan spiritual, cât și în plan fizic.

Personajul principal, Xie Lian, este caracterizat de un comportament blând și multă bunătate. El menține o atitudine politicoasă chiar și atunci când este insultat, în parte datorită învățăturilor, asociate cu arta de a-și cultiva sinele și spiritul, dar în același timp este și un maestru al artelor marțiale, foarte capabil pe câmpul de luptă. Învățăturile sale sunt influențate de conceptele daoiste care încurajează naturalețea

și simplitatea, precum și prin cele trei comori: compasiunea, frugalitatea și umilința. Acestea se regăsesc atât în descrierea hainelor (robe daoiste, simple, albe, dintr-un material destul de aspru), cât și în interacțiunile eroului cu celelalte personaje, mereu gata să ofere o mână de ajutor și să-i protejeze pe cei inocenți.

La începutul acestei recenzii am zis că acest roman este inclus și în genul *danmei* (gen de ficțiune originar din China care prezintă relații romantice între personaje de sex masculin), el are și elemente *Xianxia* – „*xian*” înseamnă „nemuritor” sau „ființă cerească”. *Xianxia* este un subgen al *wuxia*, în care abilitățile personajelor sunt fantastice, magice, iar acest lucru se observă și în diferența dintre acesta și *wuxia*, care nu prezintă ființe precum zâne, demoni, spirite. *Xianxia* este un mix între *wuxia* și mitologia chineză, prezentând multe elemente specifice daoismului. Așa cum sugerează și numele,

protagonistul se va regăsi la un moment dat și într-o relație cu un alt personaj de același sex. Această relație romantică și dezvoltarea acesteia, deși nu reprezintă firul narativ principal, reprezintă o mare parte din roman. Momentele dintre cei doi sunt ca un răgaz dulce, contrastând cu evenimentele din celelalte fire narative, cam devastatoare, uneori. Dar per total, *Binecuvântarea Oficialului din Rai* de Mo Xiang Tong Xiu este un roman *xianxia*, bogat în locații fantastice și personaje memorabile, cu multe întorsături și dezvăluiri care îți captează atenția. Un lucru care poate fi considerat în defavoarea romanului este numărul mare de fire narrative secundare, pe care autoarea a decis să le adauge de-a lungul celor opt volume. În ciuda acestui lucru, cartea a fost o experiență plăcută și plină de emoții pentru mine, iar dacă ceea ce am prezentat mai sus vă sună interesant, vă sugerez să-i dați o șansă.

Basm albanez

repovestit de Maniela Sota

A fost odată un bătrân care locuia cu fiul său, însă soția acestuia i-a cerut bărbatului ei să-l alunge. Deși îndurerat, bătrânul sfârși prin a-și lua rămas bun, rugându-se

lui Dumnezeu să-l ierte pe fiul nerecunoscător. El cere o haină pentru drum și după multe insistențe nepotul îi aduce o pătură, însă în ultimul moment o taie în două și-i dă bunicului său doar

jumătate. Tatăl își certă băiatul pentru zgârcenie, iar acesta îi răspunde: Am greșit, tatăcu-le. Dar aveam altceva în cap : cealaltă jumătate voiam s-o păstrez pentru tine, când vei fi

și tu bătrân, la rândul tău. Răspunsul acesta l-a tulburat pe fiul nerecunoscător și, cuprins de remușcare și, căzând la picioarele moșneagului, îl roagă să rămână cu el.

Cu gândul la Casandra lui Homer

Carmen Badea

Pe măsură ce cobora din căruță, Casandra simți cum privirile o străpung, ca niște ace reci, invizibile. O femeie în vârstă, cu spatele curbat, i-a aruncat o privire aspră, plină de o ostilitate, dar profundă, de parcă însăși prezența ei ar fi fost o rană deschisă în țesătura satului. Copiii, ascunși după un stâlp, chicoteau și șopteau în tonuri pe care ea nu le putea auzi, dar care o înțepau ca o ironie grea. Valul copleșitor de priviri venea ca un avertisment, dar ce fel? O amenințare voalată? O superstiție prăfuită, rostogolită din generație în generație? Sau poate ceva mai mult – o pecete pe care ei o purtau, iar ea, fără să știe, tocmai o promise?

Casandra își strânse bagajul mai aproape, de parcă acea bucată de bagaj ar fi fost un scut împotriva neliniștii crescânde. Harish, gazda ei, se apropia încet, cu pași siguri, dar figura lui calmă nu reușea să împrăștie sentimentul apăsător care învăluia piața. Totul părea să existe într-o tensiune ciudată: copacii care flancau marginea satului păreau gardieni tăcuți; casele,

vechi și întunecate, o priveau ca niște martori care refuzau să vorbească.

Se simțea vulnerabilă, expusă. De câte ori nu se aruncase în situații dificile, în comunități închise, unde privirile de neîncredere erau la ordinea zilei? Și totuși, acum era diferit. Nu era vorba doar de o poveste, ci de ceva personal, visceral. *Cum poți să spui o poveste adevărată despre oameni care te văd ca pe o intrusă? Cum să scrii despre o lume care deja te respinge, de parcă ți-ar citi intențiile și le-ar respinge înainte ca tu însăși să le înțelegi?*

Dar în adâncul sufletului ei clocotea altceva. Un sămbure de încăpățănare, de rezistență. Simțea, aproape instinctiv, că

acele povești despre „nebulnele din pădure” nu erau doar legende. Erau mai mult – o parte din ea însăși, un ecou al unei lupte vechi, al unei neacceptări pe care o cunoștea prea bine. *Nebună*, își spuse în gând. Acesta era întotdeauna cuvântul, aruncat cu dispreț și cu o absurdă lejeritate și nonșalanță dezinformată spre cei care refuzau să se conformeze.

Și aici era ea acum, nu doar ca jurnalistă, ci ca o femeie în căutarea propriilor răspunsuri. De ce „ciudățenia” trebuia să fie o amenințare? De ce libertatea era mereu confundată cu nebunia? La urma urmei nu venise aici pentru a scrie o poveste despre femeile marginalizate, ci pentru a arăta

lumii că ele nu erau niciodată problema. Problema era frica. Problema era mitul. Și credea cu tărie că era timpul ca mitul să fie dezvăluit pentru ceea ce era cu adevărat: o închisoare pe care nimeni nu o mai interoga.

Revista aparține
Asociației Creatorilor de Ficțiune
(ACF)

<https://asociatia-creatorilor-de-fictiune.ro>

Bulevardul Bălcescu,
nr. 7, ap. 3
București.

Producție: Oscar Print
Distribuție: Librăriile Cărturești
și Librăriile Humanitas

© Ficțiunea

R E D A C Ț I A

Director: Șerban PAVLU.

REDACTORI:

Cătălin D. CONSTANTIN,
Doina RUȘTI,
Cristina BOGDAN,
Cătrinel POPA,
Enrique NOGUERAS,
Roberto MERLO,
Petre NECHITA,
Sebastián TEILLIER,
Adriana IRIMESCU,
Ciprian HANDRU,
Paul-Daniel GOLBAN,
Bianca ZBARCEA,
Codruț RADU.

<https://fictiunea.ro>
e-mail: contact@fictiunea.ro

PREȚ: 10 lei

2024: Doar lecturi, fără ierarhii

Alina Bako

O zi fără a citi... Marcel Proust scria în eseu său *Sur la lecture*: „Poate că nu au fost zile mai intense în copilărie decât acelea pe care am crezut că nu le-am trăit cu adevărat, adică acelea pe care le-am petrecut cu o carte preferată”. Iată de ce, uneori, alegem cu inima sau cu mintea o carte ce ne bucură timp de câteva ore sau zile. Momentele binefăcătoare, vultele sentimentale ori deliciile intelectuale produse de lectură,

reunesc micile bucurii ale vieții de cititor. Iată câteva dintre titlurile ce ne-au răsfățat deopotrivă cu proză, poezie, critică literară sau corespondență, în 2024, lista fiind însă mult mai lungă: Emanuela Ilie (coord.) *Un dicționar al exilului feminin românesc. Autoare emblematice, volume reprezentative*, Eikon 2024; Sándor Márai, *Portretele unei căsnicii* (trad. Péter Demény), Curtea Veche Publishing, 2024; Constantin

Noica, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleșu, „*Am inventat Păltinișul*”. *Scrisori, amintiri, evocări*. Volum îngrijit de Grigore Vida, Humanitas, 2024; Iulian Boldea, *Rătăcind printre ficțiuni. Secvențe de literatură română contemporană*, Eikon 2024; Doina Ruști, *Zavaiodoc în anul iubirii*, Bookzone, 2024; Angela Furtună, *Somnul de frumusețe al civilizației*. *Cartea prizonierilor de război*, Casa Cărții de Știință, 2024.

ISSN 2821 – 7985
ISSN-L 2821 – 7985

9 772821 798503